

אשיוחה בקבוק

שיחות מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

פרשת
זאתה

אשיחה בחק"ד

שיחות מפי הרב אורן נזרית שליט"א

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחק"ד (ה' כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה במייל toraoren@gmail.com

תוכן הענינים

- ג. הוי מתפלל וחוזר ומתפלל.....
- ד. דפים מלאים בכתמי דמעות.....
- ד. אל ימנע עצמו מן הרחמים!
- ו. כבו התחטא.....
- ו. "אלפסנדרוס פנה אלכסנדריאה"
- ז. תחנוניו של משה לבטול רע הגזרה.....
- י. המחיר הכבד של אחור תפלה.....
- יא. "נתעשיתי והפצתי הרבה..."
- יב. כל דקה של חיים - אוצר שלא יסלא בפז.....
- יג. אין למעלה מן התפלה.....
- יד. השאגה האדירה שהצילה.....
- טו. 'רב לך, אל תוסף...!'
- טז. "בה' אלקינו - בכל קראנו אליו"
- יז. תפלה - השמירה העקרית והיחידה!
- יח. שערי תפלה אינם ננעלים לעולם, האמנם?
- יט. "כי אליך אקרא כל היום"
- כ. "לכל אשר יקראהו באמת"
- כא. חטאי הלשון - מעכבים קבול התפלה.....
- כב. שמחת יום ט"ו באב.....
- כג. "נחמו נחמו עמי".....

ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת זכיו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

שיחה לפרשת ואתחנן

התעוררות נפלאה במעלת התפלה
בתוספת דברים לט"ו באב ו'שבת נחמו'

למדנו מכאן דבר נורא! אדם שמתפלל וחוזר ומתפלל עוד ועוד ועדין לא נושע - אל פל ברוחו, אלא ידע שעדין לא הגיע למספר התפלות שצריך לבקש על דבר זה, על כן יחזר ויתפלל עד שיענה. שהלא כאמור משה רבנו שהתפלל 515 תפלות כמגין ו'אתחנן' כדי שיוכל להפנס לארץ ישראל, ואלו הנה מתפלל עוד תפלה אחת הנה נענה מיד, הרי שביחס לכל דבר יש מכסה של תפלות, שרק לאחר השלמת המכסה, אפשר שאדם יהיה נענה בתפלתו. וזהו חזיק גדול לכל אלו המצפים לישועה אשר הרבו להתפלל ועדין לא נענו, שיחשבו בדעתם שמה חסרה עוד תפלה אחת למספר התפלות אשר על ידה תבוא הישועה.

וכן איתא במדרש (דבר"ר פ"ב): "יש תפלה שנענית לארבעים יום, ממי את למד - ממשה, דכתיב ו'אתחנן לפני ה'... מ' יום'. ויש תפלה שנענית לכ' יום, ממי את למד - מדניאל, דכתיב (דניאל י) 'לחם חמדות לא אכלתי... עד מלאת שלשת שבועים ימים', ואחרי כן אמר ה' שמעה ה' סלחה'. ויש תפלה שנענית לשלשה ימים, ממי את למד - מיונה, דכתיב

בסיפתא דשמאי, פרשתנו פרשת ואתחנן פותחת בדברות קדשו של משה רבנו, המתאר כיצד התחנן והתנפל לפני הבורא יתברך, שזכה להפנס אל הארץ המבטחת, אליה ערג והשתוקק לארץ כל המסע במדבר ארבעים שנה (דברים ג, כג):

"ו'אתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר: ה' אלקים אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ירך החזקה אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורתך: אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן החר הטוב הזה והלבנן".

הוי מתפלל וחוזר ומתפלל

חמש מאות וחמש עשרה תפלות התפלל רעיא מהימנא, כמגין ו'אתחנן' (דבר"ר פ"א), ולאחר שהתפלל מגין זה של תפלות, אמר לו הקדוש ברוך הוא: "רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה". מבארים רבותינו שאלו הנה משה מוסיף עוד תפלה אחת - היתה תפלתו מתקבלת, ולכן צוהו הבורא רב לך, אל תוסף*.

א. עין בספר דרך משה' (נספח לספר הגן, יום י"ג) שבאר משם הגאון רבי דוד אופנהיים זצ"ל על פי המובא ב'לקוט ראובני' שיש תנ"ח רקיעים בשמים, ובאמצע עומד פסא הכבוד, נמצא שכדי שתפלה תגיע עד פסא הכבוד עליה לעבר תק"ד רקיעים, ואם כן לכאורה משה שהתפלל תקט"ו תפלות, ותפלתו היתה בוקעת כל רקיע ורקיע, היתה עולה י"א רקיעים מעל פסא הכבוד.

אלא דאיתא בפסיקתא שעל כל עברה שאדם עושה מנכים לו שנים מזכותיו, וידוע שמושה עשה בימי חייו שש עברות, כדאמרו בתנחומא (ואתחנן פ"ו): "אמר ליה הקדוש ברוך הוא: משה, הרי אתה עשית ו' עונות וכו', בתפלה אמרת 'שלח נא ביד תשלח' (שמות ד), שניה 'הצל לא הצלת' (שם ה), שלישית 'הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם' (במדבר יא), רביעית 'לא ה' שלחני' (שם טז), חמישית 'שמעו נא המרים' (שם ט), ששית 'הנה קמתם תחת אבותיכם תרבות אנשים חטאים' (שם לב), וכי אברהם יצחק ויעקב חטאים היו שאמרת לבניהם כפי?," אם כן יש לנכות י"ב תפלות, נמצא בקעה תפלתו תק"ג רקיעים, ואם הנה מוסיף תפלה אחת - היתה מגיעה עד פסא הכבוד ונענית.

ובפני הוושע (ברכות לב, א) כתב שאלו הנה משה מתפלל תקט"ז תפלות, היו תפלותיו עולות מגין ו' פעמים שם אלקים (86*5=516), והנה ממתיק ו' בתי דינים האמורים בפרק 'במה בהמה' (שבת נה, א) והם: קצף, אף, וחמה, ומשחית, ומשבר ומכלה. והיתה תפלתו מתקבלת, לכן אמר לו הבורא רב לך'.

(יונה ב) 'וַיְהִי יוֹנָה בְּמַעַי הַדָּג שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לַיְלוֹת, וַיִּתְפַּלֵּל יוֹנָה אֶל ה' אֱלֹהָיו מִמַּעַי הַדָּגָה'. וַיֵּשׂ תְּפִלָּה שְׁנַעֲנִית לַיּוֹם אֶחָד, מִמִּי אֶת לְמַד - מֵאֲלֵיהֶוּ וְכוּ' וַיֵּשׂ תְּפִלָּה שְׁנַעֲנִית לְעוֹנָה, מִמִּי אֶת לְמַד מְדוּד דְּכַתִּיב (תהלים סט) 'וְאֲנִי תְּפִלְתִּי לָךְ ה' עַת רְצוֹן'. וַיֵּשׂ תְּפִלָּה שְׁעֵד שְׁלֵא יִתְפַּלֵּל אוֹתָהּ מִפְּנֵי - הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יַעֲנֶה שְׁנֵאמַר (ישעיה סה) 'וְהִנֵּה טָרַם יִקְרָאוּ וְאֲנִי אֶעֱנֶה'."

עוד אמרו (ברכות לב, ב): "אמר רב חמא בר חנינא, אם התפלל אדם ולא נענה, יחזור ויתפלל, שנאמר קנה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקנה אל ה'".

ואל יאמר האדם שמא אינו זכאי ועל כן אין תפלתו מתקבלת, שהרי למדנונו חז"ל שגדול כח רבוי התפלה להענות גם מי שאינו ראוי, כפי שכתוב בספר חסידים (אות קל): "יש אדם שאינו זכאי שיקבל המקום תפלתו, אלא בעבור תקף תחנונים ודמעת עיניו אשר תמיד בוכה ומתחנן, אף על פי שאין בידו זכות ומעשים טובים מקבל הקדוש ברוך הוא תפלתו ועושה חפצו".

וכעין זה איתא ב'תנא דבי אליהו (אליהו ויטא פרשה ו): "אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא, רבנו של עולם, הראני מדה שהעולם מתנהג בה, הרי אני רואה, צדיק וטוב לו, צדיק ורע לו, רשע וטוב לו, רשע ורע לו... אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה, אי אתה יכול לעמד על מדותי, אלא הרי אני מודיעך מקצת מדותי, כשאני רואה את בני אדם שאין להן תוחלת, לא במעשיהן ולא במעשה אבותיהן, אלא בשביל שהן עומדין ומברכין ומתחננין ומרבים תפלה לפני, אני נזקק להן וכופל להן מזונותיהן, שנאמר 'פנה אל תפלת הערער'".

דפים מלאים בכתמי דמעות...

ספר הגאון הצדיק רבי חיים חיקין זצ"ל ראש ישיבת אקס-לה-בן בצרפת, ומתלמידו החפץ חיים:

באחד הימים הגיע יהודי מתושבי ראדין לבית החפץ חיים, לבקשו שיעתיר בתפלה עבור דבר מה שהיה זקוק לו לישועה. אמר לו החפץ חיים: "האם אתה עצמך כבר התפללת על הענין?" ענה לו האיש: "כן, כבר התפללתי". "לך נא והבא לי מביתך את ספר התהלים שבו התפללת" - צוה החפץ חיים את היהודי שהתגורר במרחק לא רב מביתו.

הלך הלה ושב פעבור זמן קצר כשספר התהלים בידו, נטל החפץ חיים את הספר מידי, פתחו ודפדף בו אחת הנה ואחת הנה, ואמר לאיש: "זה נקרא להתפלל? אני אראה לך תהלים שמתפללים בו..."

נגש החפץ חיים על אף זקנותו הרבה אל ארון הספרים שבחדרו, טפס על גבי הכסא, הוריד מלמעלה ספר תהלים ישן והגישו אל היהודי הלז, כשהוא פותח את דפי הספר ומצביע לו על הדפים הצהבים מישן ועל כתמי הדמעות המרבים שמפזרים בו לרב, תהלים הספוג בדמעות טהורות, ואמר לו: "זה ספר התהלים בו התפללה אמי עליה השלום, תראה, אתה רואה את הדפים מלאים בכתמי דמעות, זה נקרא להתפלל! כך מתפללים..."

אל ימונע עצמו מן הרחמים!

איתא במדרש תנחומא (ואתחנן ד): "למד משה את באי עולם שלא יאמר אדם הואיל וחלי שלי מסכן, ועשה דיתיקי (צואה), וחלק כל אשר לו - לא אתפלל עוד, אלא יתפלל, שאין הקדוש ברוך הוא פוסל תפלת כל בריה, שהרי משה עשה דיתיקי, שנאמר 'ועריו נתתי לראובני ולגדי וכו' ואצוה אתכם בעת ההיא וכו' ואת יהושע צויתי בעת ההיא לאמר..." הרי דיתיקי, שמא תאמר עמד ולא התפלל? תלמוד לומר ואתחנן אל ה'".

המדרש מפנה אותנו לסוף הפרשה הקודמת, בה משה רבנו ממש נפרד מבני

ישראל ומצוה אותם ואת יהושע, ואף על פי כן, לאחר כל זה נאמתחנן אל ה' בעת ההיא, הגם כשהכל נראה חתום וגמור - אינו מתאש מן הרחמים ומרבה בתפלה, עד כדי שהקדוש ברוך הוא מצוהו "רב לך! אל תסוף!" ללמדך שאלולי כן, היה משה ממשיך בתפלתו עוד ועוד.

וכיוצא בזה מצאנו בחזקתו המלך, שכאשר נפל למשכב, בא אליו הנביא ישעיהו, ובפיו נבואה: "כה אמר ה' צו לבינתך כי מת אתה ולא תחיה", אמר לו חזקתו (ברכות י, א): "כן אמוץ, כלה נבואתך וצא! כך מקבלני מבית אבי אבא - אפלו חרב חדה מנחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים", מיד נאמר (מ"ב כ, ב) "ויסב את פניו אל הקיר ויתפלל אל ה' לאמר: אנה ה' זכר נא את אשר התהלכתי לפניך באמת ובלבב שלם והטוב בעיניך עשיתי ויבך חזקתו בכי גדול".

ואכן נתקבלה תפלתו של חזקתו, ושוב נצטוה ישעיהו בנבואה לשוב לפניו ולומר לו: "שמעתי את תפלתך ראיתי את דמעתך הנני רפא לך... והספתי על ימך חמש עשרה שנה".

ה'חפץ חיים' (קנטרס לקוטי אמרים פרק י) ממחיש את כח התפלה, על פי הנהוג במלכותא דארעא: "והנה חזינן גם בימינו אלה, שבמדינה שסובלים אנשי המדינה מאד מחקי וגזרות הממשלה, בנהג שבעולם שמתפנסים חבורות חבורות, ושולחים שלוחים ומליצים לפני גדולי שרי הממשלה, לבקש

על חקי וגזרות הממשלה שאין הצבור יכול לעמד בהם, ואין נותנים דומיה עד שתמלא הממשלה תביעותיהם. ואם כן הכי נמי בענינינו, תלאות רבות וצרות ומצוקות עוברות עלינו מיום אל יום, הן מבפנים והן מבחוץ, על אחת כמה וכמה עלינו לשפוף שיחה תחנה ובקשה לפני הבורא יתברך שמו, שהוא מלא רחמים, ולא לתן דומיה לו עד שישלח לנו בחסדו עזרתו מקדש, פי בודאי ישמע לקול שועתנו".

"היוצא מדברינו" - ממשיך ה'חפץ חיים' - "שכל הצרות הרבות הבאות עלינו שאיננו נצלים מהן - המה מפני שאין אנו צועקים ומרבים בתפלה עליהם, כי לו התפללנו וישפכנו שיח לפני הקדוש ברוך הוא - בודאי לא ישובו תפלותינו ובקשותינו ריקם. ולא יסתפק האדם במה שמתפלל תפלת שמונה עשרה שלש פעמים בכל יום, אלא כמה פעמים ביום צריך לשפוף תפלות ובקשות בינו לבין עצמו כשהוא בביתו מעמקא דלבא, כי שלש התפלות הן אצלו כבר שגורות בפיו ואינו נותן לב להן כל כך, מה שאין כן אם יתבונן כל אדם בינו לבין עצמו ויעשה חשבון הנפש על מצבו ומעמדו, גדל עניו וטרדותיו הרבות, ועל כלם הוא משתכר רק לחם צר ומים לחץ - אזי ישפוף לבו כמים נגד ה' יתברך, והתפלה תצא אז בכונה עמקה ובלב נשבר ורוח נמוכה, תפלה כזו בודאי לא תשוב ריקם".

והיה אומר ה'חפץ חיים': דוד המלך היה מבקש ומתפלל לה' בכל עת ובכל שעה, כמו שכתב 'כגמל עלי אמו', דהינו שהיה מבקש

ב. עין מאור ישראל (שם) למרו רבנו עובדיה יוסף זצ"ל, שכאשר רבה של דמשק, הקדוש רבי יעקב ענתבי זצ"ל, ענה ביסורים קשים ומרים בעת 'עלילת דמשק', תוך כדי אחת החקירות, צוה המושל המרשע שישלפו החילים את חרבותיהם ויתנו אותם על צוארו, וכן עשו, אבל הרגיש הרב שהניחו את החרב מן צד הקהה. אז עלו בדעתו דברי חזקתו המלך בעת חליו: 'כך מקבלני מבית אבי אבא, אפלו חרב חדה מנחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים', ופרש ה'יפה תאר' שלמד זאת חזקתו ממעשה סבו המלך יהושפט, שבבוא שרי ארם להרגו, נאמר (דה"ב יח, א): 'ויזעק יהושפט וה' עזרו', ואמרו במדרש (ילקוט שמעוני מ"א רמז רכב): מלמד שלא היה חסר כי אם התזת הראש.

ובזה פרש הרב דיוק אמרו "אפלו חרב חדה", כלומר לא מבעיא אם נתנו עליו את החרב מצד הקהה כפי שקרה עמו שלא ימנע עצמו מן הרחמים, אלא אפלו נתנו עליו את החרב מן הצד החד, כמעשהו של יהושפט שלא היה חסר אלא חתוף הראש בלבד - גם כן אל ימנע עצמו מן הרחמים.

להציע את בקשותיכם ישר לפניו, ולמה לכם לפנות לאדם קטן ופשוט כמוני שאין בידו לעזור לכם?

פעם בעת בקורו בעיר אחת, התאסף קהל רב סביבו לבקש ממנו להתפלל עבורם, פנה אליהם החפץ חיים ואמר: "אבא איננו מרצה כשבנו שולח אליו את בקשתו באמצעות בנו האחר, הרי כלנו בנים למקום, ועל כל אחד לפנות ישר אליו בבקשותיו, ואם מי מקרבנו מרגיש שאבינו שבשמים מתרעם עליו קצת, הריני מבטיח לכם שהוא מתאנה מאד מאד שנרצה ונפייס אותו ומצפה לתפלתנו ולשובנו אליו."

והיה מיעץ לכל אחד שיבדוד בפנתו וישפף שיחו לפני ה' בדברים היוצאים מן הלב, כבן אל אביו, ויבקש ממנו שירחם עליו ויגמל עמו חסד, ואז מבטח לו שה' יושיעו וישמע לבקשתו.

"אלכסנדרוס פנה אלכסנדריאה"

ובתלמוד ירושלמי (ברכות פ"ט, ע"פ תרגום י"ד נפש) מובאים דברים נפלאים במעלתה של התפלה:

"רבי יודן אמר: בשר ודם יש לו פטרון. אם באת לו עת צרה - אינו נכנס אצלו פתאום, אלא בא ועומד לו על פתחו של פטרונו, וקורא לעבדו או לבן ביתו, והוא אומר "איש פלוני עומד על פתח חצרך", שמא מכניסו ושמא מניחו, אבל הקדוש ברוך הוא אינו בן - אם באת על אדם צרה, לא יצוח לא למיכאל ולא לגבריאל, אלא לי יצוח ואני עונה מיד, הן הוא דכתיב 'כל אשר יקרא בשם ה' ימלט'."

"רבי פנחס בשם רבי זעירא אמר: בשר ודם יש לו פטרון. אם הטריח עליו ביותר, הוא אומר "מצאו לו מקום שילך שם, כי הוא מטריח אותי יותר מדאי" אבל הקדוש ברוך הוא אינו בן, אלא כל מה שאתה מטריח

מה' יתברך כדרך התינוק המבקש מאמו תמיד. דרך בשר ודם, כשבבקשים ממנו תמיד, הוא מתרגז ומקפיד על זה, אבל הקדוש ברוך הוא אינו בן - אדרבה הוא מתאנה שביקשו ממנו תמיד. והרי זה ממש כמו האם, שכאשר תינוקה אינו רוצה לינק ממנה - היא עושה כל תחבולות שבעולם כדי שיתאנה לאכל ולקבל כל ספוקו.

כבן התחטא...

וכן מספרים מקרבי החפץ חיים, שהיו שומעים היאך היה מספר לפני ה' את עניניו היום יומיים ומתנה לפניו את צרותיו ודאגותיו הפרטיות והמשפחתיות, ומפיל לפניו תחנונים שיבוא לעזרתו. במקרה שמישהו מבני משפחתו נפל למשכב, היה נכנס לבית הננסות, פותח את ארון הקדש, פונה אל ה' ומשיח לפניו מה שקרה לו במלים פשוטות, ומבקש ממנו שיבוא לעזרתו וישלח רפואה שלמה לחולה. וכן היה נוהג בכל מקרה ובכל צרה שבאה עליו או על בני ביתו.

ותמיד היה תמה, היאך הבריות אינם מרגישים את ה' ואינם מנצלים את קרבתו אליהם, והיה אומר: כמה מאשר בן תמותה שנתנה לו האפשרות לדבר עם האלקים, לפנות אליו בכל בקשותיו, ולשפף לפניו את כל לבו. ולא עוד, אלא שהאלקים ממציא את עצמו לבני אדם ככתוב 'דרשו ה' בהמצאו קראהו בהיותו קרוב', כלומר שהוא מתקרב אל הבריות וממציא את עצמו אליהם, וכמו שאמר הכתוב 'בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך', וכיצד מחמיץ האדם הזדמנות כזו?

ומספר כאשר יצא שמו בעולם, ורבים החלו לבוא אליו לבקש ברכות מפיו, תמה ואמר: היתכן שבמקום שנמצא המלך גיטו בקשות לעבדו? הלא הקדוש ברוך הוא כבודו ובעצמו מצוי בקרבתיכם, ובנידכם

עליו - הוא מקבלך, הִדָּא הוא דְּכָתִיב 'הַשִּׁלְךָ
עַל ה' יִהְיֶה וְהוּא יִכְלָלְךָ'."

"רַבִּי פְּנִיחָס בְּשֵׁם רַבִּי תַנְחוּם בַּר חֲנִילָאִי:
בְּשֵׁר וְדָם יֵשׁ לוֹ פְּטֵרוֹן, וּבָאוּ שׁוֹנְאִים וְתַפְשׁוּ
אוֹתוֹ עַל פֶּתַח חֲצֵרוֹ שֶׁל פְּטֵרוֹנוֹ - עַד שֶׁצָּוַח
לוֹ, עַד שֶׁהִפְטֵרוֹן יֵצֵא לְרֵאוֹת אֶת אֲשֶׁר אָרַע
עִמּוֹ - כְּכֹר הִרְגוּ אוֹתוֹ בַּחֲרֵב, אֲכָל הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא הִצִּיל אֶת יְהוֹשֻׁפֵט מִחֲרֵב אָרֶם,
דְּכָתִיב 'וַיִּזְעַק יְהוֹשֻׁפֵט וְה' עֲזָרוֹ וַיִּסִּיתֶם אֱלֹהִים
מִמֶּנּוּ' מִלְּמַד שֶׁלֹּא הָיָה חֶסֶד אֶלָּא חַתוּף הָרֵאשׁ
- וַיִּסִּיתֶם אֱלֹהִים מִמֶּנּוּ."

וּמִמְשִׁיף הִירוּשָׁלַיִם וּמִסַּפֵּר: מַעֲשֵׂה הָיָה
בְּאַמּוֹרָא רַב, שֶׁעָלָה מִחֲמַת לְטַבְרִיָּה. פָּגַע בּוֹ
גְדוּד חַלִּים רוּמָאִים, אָמְרוּ לוֹ: מַהִיכֵן אַתָּה?
אָמַר לָהֶם: אֲנִי שִׁיף לְאַנְשֵׁי סוֹפִינּוֹס שֶׁר הָעִיר,
שֶׁחָרְרוּ אוֹתוֹ, פָּנּוּ מִמֶּנּוּ וְהִלְךְ לְשָׁלוֹם. בְּעֶרֶב
בָּאוּ לְפָנָי סוֹפִינּוֹס, אָמְרוּ לוֹ: עַד אֵימַתִּי אַתָּה
עוֹמֵד לְצַדֵּם שֶׁל הַיְהוּדִים הָאֵלֶּה? אָמַר לָהֶם:
מִדּוּעַ אַתֶּם אוֹמְרִים לִי כֵּן? סִפְרוּ לוֹ שֶׁהֵם
פָּגְעוּ בִיהוּדֵי אַחַד וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ לְמִי אַתָּה,
וְעָנָה שֶׁהוּא שִׁיף לְאַנְשֵׁי. אָמַר לָהֶם: וּמָה
עֲשִׂיתֶם לוֹ? הֲאֵם עֲשִׂיתֶם לוֹ אִיזוֹ טוֹבָה, אִינְיָה
כְּבוֹד מֵאַחַר שֶׁאֲמַר לָכֶם שֶׁהוּא מֵאַנְשֵׁי בֵּיתִי.
אָמְרוּ לוֹ: שֶׁלַחְנוּ אוֹתוֹ לְשָׁלוֹם. אָמַר לָהֶם
סוֹפִינּוֹס: טוֹב עֲשִׂיתֶם. וּמָה מִי שֶׁהוּא נִתְלָה
בְּבִשָּׁר וְדָם נִצּוֹל, מִי שֶׁהוּא נִתְלָה בְּקְדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא לֹא כָּל שְׂבָז? הִדָּא הוּא דְּכָתִיב 'כֹּל אֲשֶׁר
יִקְרָא בְּשֵׁם ה' יִמְלֹט'.

עוֹד שָׁם: מַעֲשֵׂה בְּשׁוֹפֵט אַחַד שֶׁהָיָה שְׂמוֹ
אֶלְכַסְנֵדְרוֹס, וְהָיָה דֵּן שׁוֹדֵד אַחַד בְּעוֹוֹן גְּנֵבָה.
שָׁאֵל הַשׁוֹפֵט אֶת הַשׁוֹדֵד: מָה שְׂמֶךְ?
"אֶלְכַסְנֵדְרוֹס" אָמַר לוֹ הַשׁוֹפֵט: "אֶלְכַסְנֵדְרוֹס
פָּנָה אֶלְכַסְנֵדְרִיאָה" - מִן הָרְאוּי שֶׁאֶלְכַסְנֵדְר
אַחַד יִפְטֹר אֶת הַשְּׂנִי שֶׁהוּא כְּשֵׁמוֹ. וּמָה אִם

מִי שֶׁשְּׂמוֹ כְּשֵׁם שֶׁל בְּשָׂר וְדָם הוּא נִצּוֹל, מִי
שֶׁשְּׂמוֹ כְּשֵׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל אַחַת
בְּמָה וּבְמָה, הִדָּא הוּא דְּכָתִיב 'כֹּל אֲשֶׁר יִקְרָא
בְּשֵׁם ה' יִמְלֹט'.

תַּחֲנוּנֵי שֶׁל מֹשֶׁה לְבִטּוֹל רַע הַגְּזֵרָה

בְּמִדְרָשׁ (דְּבַר"ר פִּי"א) מוּבָא תַּאֲוַר מְזֻעָזַע
וּמְרִטִיט כִּיְצַד עֶמֶד מֹשֶׁה רַבְּנּוּ וְהִרְעִישׁ כָּל
מוֹסְדֵי עוֹלָם, עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, מְלֶאכִים
וּשְׂרָפִים, בְּרִצּוֹנוֹ הָעוֹ לְדַחוֹת אֶת גְּזֵרַת הַמָּוֶת
וְלַהַכְנִס לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, נֶאֱבַק בְּגוֹפּוֹ, נֶאֱבַק
בְּנִשְׁמָתוֹ - אוֹלָם הַגְּזֵרָה הִיָּתָה חֲזָקָה וְאִיתְנָה,
וְלֹא הוֹעִילָה כָּל הַתְּאַמְצוֹתוֹ הָעֲצוּמָה לְבִטּוֹלָה:

"כִּינּוֹן שֶׁרָאָה מֹשֶׁה שֶׁנִּחַתְתֶּם עָלָיו גְּזֵר דִּין,
גְּזֵר עָלָיו תַּעֲנִית וְעַג עוֹנֵה קִטְנָה וְעֶמֶד בְּתוֹכָהּ,
וְאָמַר אֵינִי זֶז מִכָּאֵן עַד שֶׁתְּבַטֵּל אוֹתָהּ גְּזֵרָה,
בְּאוֹתָהּ שְׁעָה לְבַשׁ שֶׁק וְנִתְעַטֵּף שֶׁק וְנִתְפַּלֵּשׁ
בְּאַפֵּר וְעֶמֶד בְּתַפְלָה וּבְתַחֲנוּנִים לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא עַד שֶׁנִּזְדַּעְזְעוּ שְׂמִים וְאַרְץ. מָה
עָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָהּ שְׁעָה? הַכְרִיז
בְּכָל שַׁעַר וְשַׁעַר שֶׁל רְקִיעַ וְרַקִּיעַ בְּכָל בֵּית
דִּין וּבֵית דִּין שֶׁלֹּא יִקְבְּלוּ תַּפְלָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה
וְלֹא יַעֲלוּ אוֹתָהּ לְפָנָיו מִפְּנֵי שֶׁנִּחַתְתֶּם עָלָיו גְּזֵר
דִּין."

"אוֹתוֹ מְלֶאךְ שֶׁמִּמֶּנָּה עַל הַכְרִיזָה אֲכַזְרִיאֵל
(וַיֵּשׁ גּוֹרְסִים: אֲכַזְרִיאֵל) שְׂמוֹ, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה
קָרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּבִהָלָה וְאָמַר לָהֶם
לְמֶלֶאכֵי הַשָּׁרֵת: רְדוּ בְּבִהָלָה וְנִצְלוּ כָּל שַׁעֲרֵי
רְקִיעַ וְרַקִּיעַ שֶׁגָּבַר קוֹל הַתַּפְלָה כְּלָפֵי מַעְלָה.
וּבְקִשׁוֹ לְעֲלוֹת הַרְקִיעַ מִפְּנֵי קוֹל תַּפְלָתוֹ שֶׁל
מֹשֶׁה, שֶׁהִיָּתָה תַּפְלָתוֹ דוֹמָה לְחֲרֵב שֶׁהוּא קוֹרֵעַ
וְחוֹתֵף וְאִינוּ מַעֲכָב, שֶׁהִיָּתָה תַּפְלָתוֹ מַעֲיֵן שֵׁם
הַמִּפְרָשׁ שֶׁלְמַד מִן זַגְגָּאֵל רַב וְסוֹפֵר שֶׁל בְּנֵי
מְרוֹם."

ג. וַיֵּשׁ מְרָשִׁים (פְּרוּשׁ 'מִיָּדֵי יְרוּשָׁלַיִם') פָּנָה כְּמוֹ בְּנֵה [כְּדַמְצִינוּ כְּמָה פְּעָמִים בִּירוּשָׁלַיִם 'הַבְּקָר' תַּחַת 'הַפְּקָר', או 'אוֹשֵׁר'
תַּחַת 'אֶפְשָׁר'] שְׁאוֹתִיּוֹת בּוּמ"ף מִתַּחֲלָפוֹת, וְאָמַר לוֹ: כְּמוֹ אֶלְכַסְנֵדְר מוֹקְדוֹן שֶׁהָיָה רוֹצֵה לְקַיֵּם שְׂמוֹ, וּבְנָה אֶת הָעִיר
'אֶלְכַסְנֵדְרִיָּה' כְּשֵׁמוֹ, כּוֹ צְרִיר אֲנִי לְקַיֵּם אִישׁ שְׂשֵׁמוֹ כְּשֵׁמִי, וְלִפְטֹר אוֹתוֹ מִן הַדִּין. וְעַוֹ עוֹד 'עֲלֵי תַמָּר' יְרוּשָׁלַיִם
שֵׁם שְׁבָאֵר כְּעִין זָה.

אוכלין עֲשָׂבִים וְשׁוֹתִין מִיַּם וְחַיִּין וְרוֹאִין אֶת
הָעוֹלָם, כִּף תְּהֵא נַפְשֵׁי כְּאֶחַת מִהֶן. אָמַר לוֹ
'רַב לָךְ'. אָמַר לְפָנָיו רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאִם
לֹא, הַנִּיחַ אוֹתִי בְּעוֹלָם הַזֶּה כְּעוֹף זֶה שֶׁהוּא
פוֹרַח בְּכָל אַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם וּמִלְקֻט מְזוֹנוֹ
בְּכָל יוֹם וּלְעַת הָעֶרֶב חוֹזֵר לְקִנּוֹ, כִּף תְּהֵא
נַפְשֵׁי כְּאֶחַת מִהֶן. אָמַר לוֹ 'רַב לָךְ'. מֵהוּ רַב
לָךְ? אָמַר לוֹ רַב לָךְ אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ."

"כִּינּוּן שְׂרָאָה מֹשֶׁה שָׁאִין בְּרִיָּה יְכוּלָה
לְהַצִּילוֹ מִדְּרָךְ הַמָּוֶת, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר 'הַצּוֹר
תָּמִים פָּעָלוּ כִּי כָּל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט אֵל אֲמוֹנָה
וְאִין עוֹל צְדִיק וְיִשָּׁר הוּא', מָה עֲשֵׂה מֹשֶׁה?
נִטַּל אֶת הַמַּגְלָה וְכָתַב עָלֶיהָ שֵׁם הַמִּפְרָשׁ,
וְסִפֵּר הַשִּׁיר (פְּרַשְׁת הַאֲזִינוּ) עַדִּין לֹא מֵלֵא לְכָתַב,
עַד שֶׁהִגִּיעַ הַרְגַע שְׁבוּ יְמוֹת מֹשֶׁה."

"בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְגַבְרִיאֵל: גַּבְרִיאֵל, צֵא וְהִבֵּא נִשְׁמָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה.
אָמַר לְפָנָיו: רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מִי שֶׁהוּא שְׁקוּל
כְּנֶגֶד שָׂשִׁים רַבּוּא אֵיךְ אֲנִי יְכוּל לְרַאוֹת בְּמוֹתוֹ,
וּמִי שֵׁשׁ בוֹ דְּבָרִים אֵלּוֹ אֵיךְ אֲנִי יְכוּל לַעֲשׂוֹת
לוֹ קֶצֶף. וְאַחַר כֵּן אָמַר לוֹ לְמִיכָאֵל, צֵא וְהִבֵּא
נִשְׁמָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, אָמַר לְפָנָיו: רַבּוֹנוֹ שֶׁל
עוֹלָם, אֲנִי הֵייתִי לוֹ רַב וְהוּא הִזָּה לִי לְתַלְמִיד,
וְלֹא יְכוּל אֲנִי לְרַאוֹת בְּמוֹתוֹ."

"וְאַחַר כֵּן אָמַר לְס"מ הַרְשָׁע, צֵא וְהִבֵּא
נִשְׁמָה שֶׁל מֹשֶׁה, מִיָּד לְבַשׁ כְּעַס וְחִגַּר חֲרָבוֹ
וְנִתְעַטֵּף אַכְזָרִיּוֹת וְהִלָּךְ לְקַרְאָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה,
כִּינּוּן שְׂרָאָה אוֹתוֹ שֶׁהוּא יוֹשֵׁב וְכוֹתֵב שֵׁם
הַמִּפְרָשׁ וְזוֹהַר מְרַאֲהוּ דוֹמָה לְשִׁמְשׁ וְהוּא דוֹמָה
לְמֵלֶאכֶּה ה' צְבָאוֹת, אֲחֻזָּתוֹ רַעְדָה וְחִיל כִּיּוֹלָדָה,
וְלֹא מֵצֵא פִתְחוֹן פֶּה לְדַבֵּר עִם מֹשֶׁה, עַד
שֶׁאָמַר מֹשֶׁה לְס"מ 'אִין שְׁלוֹם אָמַר ה'
לְרַשָּׁעִים מָה תַעֲשֶׂה בְּכָאן? אָמַר לוֹ: לְטַל
נִשְׁמָתְךָ בְּאֵתִי. אָמַר לוֹ: מִי שֶׁגֵּרָךְ? אָמַר לוֹ:
מִי שֶׁבָרָא אֶת כָּל הַבְּרִיּוֹת. אָמַר לוֹ: אִין אֲתָה
נוֹטַל נִשְׁמָתִי! אָמַר לוֹ: כָּל בְּאֵי הָעוֹלָם נִשְׁמָתָן
מְסוּרָה לְיָדִי, אָמַר לוֹ: יֵשׁ בִּי כַח מְכַל בְּאֵי
הָעוֹלָם, אֲנִי בֵּן עַמְרָם שֶׁיִּצְאָתִי מִמְּעֵי אִמִּי
מֵהוּל וְלֹא נִצְרַכְתִּי לְמוֹהֲלָנִי, וּבוֹ בְּיוֹם שְׁנוֹלְדָתִי

"עַל אוֹתָהּ שָׁעָה הוּא אוֹמֵר (יְחִזְקֵאל ג)
'וְאֲשַׁמַּע אַחֲרֵי קוֹל רַעַשׁ גְּדוֹל בְּרוּךְ כְּבוֹד ה'
מִמְּקוֹמוֹ' וְאִין רַעַשׁ אֶלָּא זִיעַ, וְאִין גְּדוֹל אֶלָּא
מֹשֶׁה שְׁנֵאמַר (שְׁמוֹת יא) 'גַּם הָאִישׁ מֹשֶׁה גְּדוֹל
מְאֹד בְּאַרְץ מִצְרַיִם בְּעֵינֵי עַבְדֵי פְרַעֲה וּבְעֵינֵי
הָעַם'. מֵהוּ 'בְּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ'? בְּשָׁעָה
שְׂרָאוֹ גִּלְגָּלִי מְרַכְּבָה וְשִׁרְפֵי לְהִכָּה שָׁאמַר
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא תִקְבְּלוּ תְּפִלְתּוֹ שֶׁל
מֹשֶׁה וְלֹא נִשְׂא לוֹ פָּנִים וְלֹא נִתֵּן לוֹ חַיִּים
וְלֹא הִכְנִיסוֹ לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל אָמַר 'בְּרוּךְ כְּבוֹד
ה' מִמְּקוֹמוֹ' שָׁאִין לְפָנָיו מִשׁוּא פָּנִים לֹא לְקַטֵּן
וְלֹא לְגְדוֹל."

"וּמִנּוּן שֶׁהִתְפַּלֵּל מֹשֶׁה בְּאוֹתוֹ הַפָּרָק חֲמֵשׁ
מֵאוֹת וְחֲמֵשֶׁה עָשָׂר פְּעָמִים? שְׁנֵאמַר (דְּבָרִים
ג) 'וְאַתְחַנֵּן אֵל ה' בְּעַת הַהִיא לֵאמֹר', וְאַתְחַנֵּן
בְּגִימְטְרִיא הַכִּי הָיִי, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר מֹשֶׁה
לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם!
גְּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ יְגִיעֵי וְצַעְרֵי שְׁנִצְטַעְרֵתִי עַל
יִשְׂרָאֵל עַד שִׁיְהִיוּ מֵאֲמִינִים לְשִׁמְךָ, כִּמְהָ צַעַר
נִצְטַעְרֵתִי עָלֶיְהֶם בְּמִצְוֹת עַד שֶׁקִּבְעֵתִי לְהֵן
תּוֹרָה וּמִצְוֹת, אָמַרְתִּי כְּשִׂרְאִיתִי בְּצַרְתָּן כֵּן
אֲרָאָה בְּטוֹבְתָן, וְעַכְשָׁו שֶׁהִגִּיעַ טוֹבְתָן שֶׁל
יִשְׂרָאֵל אֲתָה אוֹמֵר לִי 'לֹא תַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן
הַזֶּה', הָרִי אֲתָה עוֹשֶׂה תּוֹרְתְךָ פְּלִסְתֵּר דְּכַתִּיב
'בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׁכָרוֹ', זוֹ הִיא שְׁלוֹם עֲבוּדָה שֶׁל
מ' שָׁנָה שֶׁעֲמַלְתִּי עַד שִׁיְהִיוּ עִם קְדוֹשׁ וְנִאֲמָן
שְׁנֵאמַר (הוֹשֵׁעַ יב) וַיְהוּדָה עַד רֹד עִם אֵל וְעִם
קְדוֹשִׁים נִאֲמָן."

"בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר מֹשֶׁה לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא: רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אִם אִין אֲתָה
מְכַנֵּס אוֹתִי לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל הַנִּיחַ אוֹתִי בְּעוֹלָם
הַזֶּה וְאַחֲרֶיהָ וְלֹא אֲמוֹת, אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא לְמֹשֶׁה: אִם לֹא אֲמִיתְךָ בְּעוֹלָם הַזֶּה הִיאֲךָ
אַחֲרֶיךָ לְעוֹלָם הַבָּא, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁאֲתָה
עוֹשֶׂה תּוֹרְתִי פְּלִסְתֵּר, שְׁכַתוֹב בְּתוֹרְתִי עַל יָדְךָ
'וְאִין מִיָּדִי מִצִּיל'."

"אָמַר מֹשֶׁה לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: רַבּוֹנוֹ
שֶׁל עוֹלָם, אִם אִין אֲתָה מְכַנֵּס אוֹתִי
לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, הַנִּיחַ אוֹתִי כַחֲיוֹת הַשָּׂדֶה, שֶׁהֵן

”באותה שעה עמד משה וקדש עצמו כשרפים, וירד הקדוש ברוך הוא משמי שמים העליונים לטל נשמתו של משה, ושלשה מלאכי השרת עמו מיכאל וגבריאל וזוגאל, מיכאל הציע מטתו של משה, וגבריאל פרס בגד של בוץ מראשותיו, וזוגאל מרגלותיו, מיכאל מצד אחד וגבריאל מצד אחר, אמר הקדוש ברוך הוא למשה: משה, השקף עיניך זה על גב זה, והשקיף עיניו זה על גב זה, אמר לו: הנח ידך על החזה, והניח ידו על החזה, אמר לו: הקף רגליך זה על גב זה, הקיף רגליו זה על גבי זה.”

”באותה שעה קרא הקדוש ברוך הוא לנשמה מתוך גופו, אמר לה: בתי, מאה ועשרים שנה קצבתי היותך בגופו של משה, עכשו הגיע קצבך לצאת, צאי אל תאחרי. אמרה לפניו: רבוננו של עולם, יודעת אני שאתה אלוה כל הרוחות וכל הנפשות, נפש החיים והמתים מסורין בידיך, ואתה בראתני ואתה יצרתני ואתה נתתני בגופו של משה מאה ועשרים שנה, ועכשו יש גוף טהור בעולם יותר מגופו של משה, שלא נראה בו רוח סרוחה מעולם, ולא רמה ותולעה, לכן אני אוהבת אותו ואיני רוצה לצאת ממנו. אמר לה הקדוש ברוך הוא: נשמה, צאי אל תאחרי, ואני מעלה אותך לשמי השמים העליונים, ואני מושיבך תחת כסא כבודי אצל כרובים ושרפים וגדודים”. אמרה לפניו: רבוננו של עולם, מאצל שכנתך ממרום ירדו שני מלאכים עזה ועזאל וחקמו בנות ארצות והשחיתו דרכם על הארץ עד שתלית אותם בין הארץ לרקיע, אבל בן עמרם מיום שנגלית אליו בסנה לא בא לאשתו, שנאמר (במדבר יב) ויתדבר מרים ואהרן במשה על אדות האשה הכשית אשר לקח כי אשה כשית לקח, בבקשה ממך תניחני בגופו של משה.”

”באותה שעה נשקו הקדוש ברוך הוא ונטל נשמתו בנשיקת פה. והיה הקדוש ברוך הוא בוכה (תהלים צד) מי יקום לי עם מרעים

מצאתי פתחון פה, והלקתי ברגלי ודברתי עם אבי ואמי, ואפלו חלב לא נקתי, וכשהייתי בן שלשה חדשים התנבאתי ואמרתי שעתיד אני לקבל תורה מתוך להבי אש, וכשהייתי מהלך בחוץ נבנסתי לפלטרין של מלך ונטלתי כתר מעל ראשו, וכשהייתי בן שמונים שנה עשיתי אותות ומופתים במצרים, והוצאתי ששים רבוא לעיני כל מצרים, וקרעתי את היים לשנים עשר קרעים, והפכתי מי מרה למתוק, ועליתי ודרכתי דרך בשמים, והייתי תופס במלחמתן של מלאכים, וקבלתי תורה של אש, ודרתי תחת כסא אש, וספתי תחת עמוד אש, ודברתי עמו פנים בפנים, ונצחתי בפמליא של מעלה, וגליתי רזיהם לבני אדם, וקבלתי תורה מימינו של הקדוש ברוך הוא, ולמדתי אותה לישראל, ועשיתי מלחמה עם סיחון ועם עוג, שני גבורי עובדי כוכבים שבשעת המבול לא הגיעו מים לקרסליהן מפני גבהן, והעמדתי חמה ולבנה ברום עולם, והפיתים במטה שבדי ונהרגתים, מי יש בבאי עולם שיכול לעשות כן? לך רשע מכאן! אין לך לומר כן, לך ברח מלפני, איני נותן נשמתי לך!”

”מיד חזר ס”מ והשיב דבר לפני הגבורה, אמר לו הקדוש ברוך הוא לס”מ, בא והבא נשמתו של משה, מיד שלף חרבו מתערו ועמד על משה, מיד קצף עליו משה ונטל את המטה בידו שחקוק בו שם המפרש ופגע בו בס”מ בכל כחו עד שנס מלפניו ורץ אחריו בשם המפרש ונטל קרן הודו מבין עיניו ועור את עיניו, עד כאן עלתה למשה.”

”סוף רגע יצתה בת קול ואמרה: הגיע סוף מיתתך, אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, זכור אותו היום שנגלית עלי בסנה ואמרתי לי (שמות ג) לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים, זכור אותו היום שהייתי עומד על הר סיני ארבעים יום וארבעים לילה, בבקשה ממך אל תמסרני ביד מלאך המות! יצתה בת קול ואמרה לו: אל תתירא, אני בעצמי מטפל בך ובקבורתך.”

לא כל שפן כשאתפלל על עצמי שיקבל ממני? וכיון שראה הקדוש ברוך הוא שקל הדבר בעיניו של משה ואינו עומד בתפלה - מיד קפץ עליו ונשבע בשמו הגדול שלא יבנם לארץ ישראל".

למדנו מכאן יסוד גדול - אומר המשגיח רבי אליהו לופיאן זצ"ל - אלו היה משה מתפלל מיד כשנגזרה עליו הגזרה, היה מצליח לבטלה, ורק משום שלא הזדרז להתפלל גזר הקדוש ברוך הוא בשבועה שאין לשבועתו אפשרות בטול. וביותר, שאף על פי שעשה משה חשוב מצדק כביכול, הלא רב גובריה ורב חיליה, הוא זה שהתפלל על ישראל במצבים בלתי אפשריים, ודאי שתפלתו תענה ממרומים, ומה לו למהר - ההתייחסות לכך היתה כאלו 'קל בעיניו הדבר, וממילא לא נתן הבורא לתפלתו ערך ושתם בעדה מלעבר. ועלינו ללמד מכאן כמה גדול ונחוי להזדרז בתפלה, כי לפעמים כאשר אדם מתאחר - אי אפשר לבטל ולקרע גזרת שמים.

מעין זה אמרו חז"ל (סנהדרין מד, ב): "אמר רבי אלעזר לעולם יקדים אדם תפלה לצרה, שאלמלא הקדים אברהם תפלה לצרה בין בית אל ובין העי, לא נשתיר מרשעי ישראל שריד ופליט" הרי לנו מה גורם אחר התפלה.

ולאחר חרבן הבית, כאשר געו כל גולי יהודה וירושלים כלם בבכיה, כדבר שנאמר 'על נהרות ככל שם ישכנו גם ככינו, עמד ירמיה הנביא ואמר להם (מדרש תהלים קלו): "מעיד אני עלי שמים וארץ, אלו בכיתם בכיה אחת עד שאתם בציון לא גליתם".

מי יתיצב לי עם פעלי אנון ורוח הקדש אומר 'ולא קם נביא עוד בישראל כמשה', שמים בוכין ואומרים (מיקה ז) 'אבד חסיד מן הארץ', ארץ בוכה ואומרת 'וישר באדם אין', וכשבקש יהושע רבו ולא מצאו, היה בוכה ואומר (תהלים יב): 'הושיעה ה' כי גמר חסיד כי פשו אמונים מבני אדם', ומלאכי השרת אומרים 'צדקת ה' עשה, וישראל היו אומרים 'ומשפטיו עם ישראל' אלו ואלו היו אומרים: (ישעיה נז) 'יבוא שלום ינוחו על משכבותם הלך נכחו', (משלי י) 'זכר צדיק לברכה ונשמתו לחיי עולם הבא'".

המחיר הכבד של אחר תפלה

מתאור המדרש אנו למדים כמה שהתאמן משה לבטל את הגזרה לא עלתה בידו, הגזרה כל כך חזקה היתה, חרוטה בדם ואש, אינה ברת בטול בשום דרך שהיא...

אולם זאת מגלה לנו המדרש (שם לעיל) שעל אף איתנות הגזרה, בתחלה היה בידו של משה להפך את הקערה על פיה ולבטל את הגזרה, אלא שהוא התאחר מלהתפלל, והתאחרות זו - עלתה לו בחייו:

"עד עשרה פעמים נגזר על משה שלא יבנס לארץ ישראל, ועדין לא נתחתם גזר דין הקשה עד שנגלה עליו בית דין הגדול, אמר לו גזרה היא מלפני שלא תעבר שנאמר 'כי לא תעבר את הירדן, ודבר זה היה קל בעיניו של משה, שאמר: ישראל חטאו חטאות גדולות כמה פעמים, וכיון שבקשתי עליהם רחמים מיד קבל ממני וכו' אני שלא חטאתי מנעורי,

ד. אולם בפרוש רשב"ם (ר"פ ואתחננו) מביא מדרש 'למדנו', שאדרבה זכה משה לשכר על אחר תפלתו: "אל תרצה את חברך בשעת כעסו... ואל תשאל לו בשעת נדרו". מניין ממש? כשאתה לישראל 'שמעו נא המורים, נשבע ה' שלא יבנס לארץ. אמר משה, שעת כעס ושעת שבועה היא, איני מדבר עקשו. המתין שנה, ואחר כך התחיל והתחנן לפניו שנאמר ואתחנן אל ה', אמר הקדוש ברוך הוא בשביל שהמתנת שאר המתים יורדים לשאול ואתה תעלה, שנאמר עלה ראש הפסגה, ותראה משם".

ונראה שאין סתירה לדברינו, כי ממש בעת ההיא שנגזרה הגזרה אכן אין ראוי להתפלל, אולם מיד לאחר שעברה שעת שבועה ושעת כעס - צריך היה משה להתפלל מיד, וזאת לא עשה אלא התאחר, ועל כך הפסיד. ובודאי אנו שלא באנו בסוד ה', ואין אתנו יכלת לדעת מתי שעת הפשר, ראוי לנו תמיד להקדים ולהתפלל בכל מצב.

ואכן יפה זעקה קדם צרה, ואל לו לאדם להתעצל מלהתפלל, ואף שנואה רחוק הרבה מספנת הצרה והחלי, כיון שרואה שצפויה לבוא - ירבה בתפלה. וכבר אמרו רבותינו (שבת לב, א): "לעולם יבקש אדם רחמים שלא יחלה, שאם יחלה אומרים לו הבא זכות והפטור".

"נתעקשתי והפצתי הרבה..."

משה רבנו התפלל חמש מאות וחמש עשרה תפלות, כמנין ואתחנן, עד שאמר לו הקדוש ברוך הוא רב לך! מהנהגתו של רעיא מהימנא, לומד המשגיח רבי ירוחם ממיר וצ"ל כמה ראוי לאדם לסגל לעצמו את מדת העקשנות בנוגע לדברים שבקדושה, ולא להיות 'מנמס' ו'עדין', את הנימוס - שישאיר לדבר הרשות, ביחס לקדושה וקרא נדרשת עזות, עקשנות, ודבקות במטרה.

ואלו דבריו הקדושים והמחזקים (דעת תורה פרשת ויצא):

"ותאמר רחל נפתולי אלהים נפתלתי עם אחתי גם יכלתי ותקרא שמו נפתלי" (בראשית ל, ח): פירוש רש"י: לשון עקש ופתלתל, נתעקשתי והפצתי פצירות ונפתולים הרבה למקום להיות שנה לאחותי. גם יכלתי - הסכים על ידי.

מספר בנביא, שכשהועיד דוד המלך את שלמה בנו לישב על כסאו, וצוה את בניהו בן יהוידע (מ"א, א, לג-לד) "והרפכתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי והורדתם אתו אל גחון: ומשח אתו שם צדוק הכהן ונתן הנביא למלך על ישראל... ובא וישב על כסאי והוא ימלך תחתי ואתו צויתי להיות נגיד על ישראל ועל יהודה" ענהו בניהו "אמן בן יאמר ה' אלהי אדני המלך". שואל המדרש (ב"ר פע"ו)

והלא כבר נאמר (דה"א כב, ט"ז) "הנה בן נולד לך... והכינותי כסא מלכותו על ישראל עד עולם", ומהו שאמר בניהו 'אמן בן יאמר ה' כמסתפק בדבר, ומתוך "אלא הרבה קטגורין יעמדו מפאן ועד גיחון". דהינו שגם באשר דבר מכרח להעשות - כמה עכובים ומקטרגים יצאים במהלך הדרך עד שמוגיע לכדי גמר.

והנה כל אדם רואה זאת בחוש, איך שברצונו לעשות ולפעל - ולבסוף כל חלומותיו נמוגים בעשן מחמת רב הקטגורים והעכובים הנקרים בדרך, פעם עכוב זה ופעם עכוב אחר, בלי סוף ממש.

הנה מתעוררת השאלה, אם בן איך נתגדלו הראשונים ואבות העולם זכרונם לברכה? איך נצחו כל אלה העכובים, הלא כמונו בן אצלם - התרחשו עכובים על כל צעד ושעל.

ברם האמת היא כי דוקא בזה נתגדלו מעולם לא נרתעו מפני כל עכוב, אם אך רצו והחליטו לעשות מעשה - כל העכובים שבעולם לא היו עומדים בעדם.

ומאמין אני באמונה שלמה שלא יתכן כלל להתגדל ולהתהוות לאברהם אבינו עליו השלום, אם לא בהחלטה גמורה שלא להתרגש משום דבר, ולעשות כל העולה בדעתו וברצונו בלי להרתע מהעכובים המתרחשים בעולם.

במדרש (ב"ר פנ"ו) מספר שבדרך לעקדה, בא השטן לאברהם וליצחק וטען להם כמה טענות על מנת להניא אותם ממעשה ההקדחה - והם לא נכנסו עמו כלל בשום וכוהים, אלא על כל טענותיו ענו לו באחת: "על מנת בן" דהינו יהיה מה שיהיה הדבר מכרח להעשות. ובמדרש תנחומא (וירא כב) מתאר את כל העכובים שעשה להם השטן בפעל: "כיון שראה השטן שלא קבלו ממנו, הלך ונעשה לפניהם נהר גדול, מיד ירד אברהם

ה. "בא לו סמאל אצל אבינו אברהם, אמר לו וכו' בן שנתן לך לק' שנה את הולך לשחטו, אמר לו על מנת כן... אמר לו למחר אומר לך שופך דם אתה ואתה חביב, אמר לו על מנת כן, כיון שראה שלא הועיל ממנו כלום בא לו אצל יצחק, אמר לו מה ברא דעלזבתא, הולך הוא לשחטו, אמר לו על מנת כן...".

להחליט כי ימשיך מעשיו ולא יחזר לאחוריו בשום אופן, "מכרח להיות, וחסל!" ודוקא באופן זה יצליח וינצח.

חושבים אנו שחפץ חיים וצ"ל עלה הכל בנקל... החפץ חיים נתגדל רק הודות לעקשנותו הרבה, כשרצה החפץ חיים לפע לארץ ישראל ארע לו מארע שעכבהו, וחסבתי ששוב לא יחשב לסע, כי הרי רואה שמן השמים מעכבים אותו, אבל כתבו לי שהחפץ חיים ו"ל קרא לחתנו ומסר מודעה בפניו: ידע ה' בעל דבר' (היצר הרע) שלא יפעל כלום אצלי, אני אסע!. קדם שהדפיס את המ'שנה ברורה קרה אצלו מקרה נורא רחמנא ליצלן, שאחר במקומו היה נאבד לגמרי רק ממקרה זה בלבד! אולם גם אז מסר מודעה, ואמר שיוכל להיות ח"ו עוד יותר רע, ו"הוא" לא יפעל אצלי כלום, אני מכרח להשלים את מה שהחילותי! ורק בזה נתגדל!

כל חלשתנו נובעת מכך שאין אנו מסגלים לעצמנו מדת העקשנות כלל, והננו עדינים יותר מדאי, ובזה כל החרבן שלנו רחמנא ליצלן. ידע אדם יסוד זה, שאם הוא רוצה להתגדל - עליו להיות עקשן.

כל דקה של חיים - אוצר שלא יסלא בפז
הזכרנו לעיל את דברי המדרש, המתאר את תחנוניו של משה רבנו קדם רבונו של עולם: "אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, אם אין אתה מכניס אותי לארץ ישראל, הניח אותי פתיות השדה, שהן אוכלין עשבים ושותין מים וחיין ורואין את העולם, כך תהא נפשי כאחת מהן. אמר לו רב לך. אמר לפניו רבונו של עולם, ואם לאו, הניח אותי בעולם הזה כעוף זה שהוא פורח בכל ארבע רוחות העולם ומלקט מזונו בכל יום ולעת הערב חוזר לקנו, כך תהא נפשי כאחת מהן. אמר לו רב לך. מהו רב לך? אמר לו רב לך אשר דברתי".

לתוף המים והגיעו עד ברכיו, אמר לנעריו בואו אחרי, ירדו אחרי, כיון שהגיע עד חצי הנקרה הגיעו המים עד צוארו, באותה שעה תלה אברהם עינו לשמים וכו' ויבש הנקרה ועמדו ביבשה". ידעו אברהם ויצחק כי היסוד להתגדל אינו אלא אחד: עקשנות! הדבר מכרח להעשות!

משה רבנו עליו השלום התפלל 515 תפלות כמנין ו'אחתנן' ולא נענה, והיה חוזר ומתפלל עוד, עד שאמר לו הקדוש ברוך הוא רב לך. נציר נא, אם אחד יבקש דבר מה ולא ימלאו בקשתו, יתכן שיבקש עוד פעמים אחדות, אבל אם כבר בקש כמה פעמים ולא מלאו בקשתו - בטח לא יבקש עוד, גם שאינו מן הנימוס ודרך ארץ להפציר, ומנין לקח משה כל כך הרבה עקשנות עד שהגיע למנין "ואתננן"? אין זה אלא כי ידע שאפן ההתגדלות הוא רק בעקשנות, ואם בעקשנות - לא אכפת לו כלום, בין ישר הדבר בין לא - הדבר מכרח להיות, וכן יהיה.

מה לא עשתה רחל אמנו להשיג זרע של קנימא, כמה מיני תחבולות, ואחר כל זאת אמרה נפתולי אלקים נפתלתי, נתעקשתי והפצתי, וגם וכלתי - הסכים על ידי. ידעה שאחותה ראויה יותר ממנה, ותקנא במעשיה הטובים, שום דבר לא עכבה להיות שנה לאחותה, עקשנות ועוד עקשנות, עד שנצחקה, "הסכים על ידי".

נפתולי אלקים נפתלתי, תרגם יונתן בן עזיאל - "מדחקא דחיקית קדם ה' בצלו", מבהיל הדבר, כבכול דחקה את הבורא יתברך בתפלה. כי זהו היסוד שבארנו, רק בעקשנות אפשר לנצח, אחרת אי אפשר, בעדינות וברכות אי אפשר לנצח כלל!

זהו ענין מה שאמרו חז"ל (ברכות לב, ב): "ארבעה דברים צריכים חזוק, תורה, מעשים טובים, תפלה ודרך ארץ" כאן למדו לנו חז"ל ענין העקשנות דקדושה, כי צריך האדם

שואל הגאון הרב שף וצ"ל: לכאורה יש להבין, מה היה רצונו של משה רבנו בזה? איזו תועלת הייתה לו אם היה נשאר לחיות כחיה או כעוף השמים?

אלא באר, שלכל בעל חי יש תפקיד שעל ידו הוא מרבה כבוד שמים, אין אנו יודעים בדיוק מה תפקידו של כל יצור בבריאה, אך באפן כללי אנו יודעים כי "כל הנברא - לכבודי בראתי", משה רבנו העדיף לחיות בעולם הזה פחית השדה, כדי למלא תפקיד ולהרבות כבוד שמים, מאשר לקבל שחרו האדיר ולהנות בעולם הנצח!

ומכאן שעלינו להעריך ולשמוח במוצאי שלל רב, על כל דקה ורגע שזכנו הבורא להיות חיים על פני האדמה, שנתן לנו את היכולת להרבות כבוד שמים, וכבר אמרו חז"ל (אבות ד, יז) "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא".

ספור נפלא - המאלפנו בינה כמה יש להעריך ולהוקיר כל פסת חיים - מובא בספר 'השדך מבריסק':

בשכנותו של מהרי"ל דיסקין, התגוררה אשה אלמנה ערירית, שלא הייתה לה שום נפש גואלת בעולם, בודדה וגלמודה, ומלבד זה היא אף הייתה מלאת יסורים בצורה בלתי רגילה, לא רק יסורי גוף אלא גם יסורי נפש, כל גופה חלי ומכאוב, בנוסף לכך לקתה במחלת מעים, גופה לא היה נקי, והיא לא הייתה יכולה להתפלל או לברך כלל. הגאון היה נוהג בכל ערב שבת להפגס לביתה ולברך אותה במאור פנים בברכת 'שבת שלום', וברכת ה'שבת שלום' של מהרי"ל דיסקין הייתה מפיתה בה חיות לכל השבוע.

מספר שבשבת אחת בא הגאון אליה, והייתה עת רצון מלפניו, ואז הוא אמר לה: "תבקשי כל דבר, אני אברך אותך", האלמנה שמעה את דבריו ומיד אמרה: "אני מבקשת שתברך אותי באריכות ימים ושנים..." הביט

עליה מהרי"ל דיסקין בתמהון ואמר לה: "להתפלל שתסתלקי מן העולם אסור לנו, אבל את מבקשת שנברךך באריכות ימים! בשלמא אם גוף לא היה לך ונשמה הייתה לך ניקח, היית יכולה לברך ולהתפלל, אך אפלו דברים כגון אלו אין את יכולה לעשות, כל גופך סבל ומכאוב יסורי גוף ויסורי נפש, ולמה תבקשי אריכות ימים ושנים?".

עיניה של האלמנה מלאו דמעות, והיא אמרה: "מורנו ורבנו, פעם אחת בשבוע באה אחות רחמניה שרוחצת אותי ומטהרת אותי, ואז למשך חמש דקות יש לי גוף נקי, ברגעים ספורים אלו אני לוקחת בדי כוס מים ומברכת עליה בכונה ובטהרה כזו גדולה שיהכל נהיה בדברו, בשביל חמש דקות אלו אני רוצה שתברך אותי באריכות ימים, בשביל זה שיה לי לחיות".

לשמע דבריה פרץ מהרי"ל דיסקין בככי...
ערך רגע של חיים...

וידוע מה שאמר הגאון רבי יחזקאל לוינשטיין וצ"ל בשם הסבא מקלם וצ"ל: כדאי לאדם לבוא לעולם הזה, ואף לסבל יסורי איוב שבעים שנה, בשביל שיענה פעם אחת 'אמן' במשך כל ימי חייו...

אין למעלה מן התפלה

איתא בגמרא (ברכות לב, ב): "אמר רבי אלעזר: גדולה תפלה יותר ממעשים טובים. שאין לך גדול במעשים טובים יותר ממשוה רבנו, אף על פי כן לא נענה אלא בתפלה, שנאמר: 'אל תוסף דבר אלי', וסמך ליה, 'עלה ראש הפסגה'". ופרש רש"י: "בדבר תפלה זו נתרציתי להראותך אותה".

והתוספות (שם) העירו על דברי הגמרא, מנין שזכה משה לזה רק על ידי תפלה? דילמא הא והא גרמו? עוד דקדק הרי"ף על ה'עין יעקב', לצרף מה הביאה הגמרא את הפסוק 'רב לך אל תוסף' שהוא לכאורה הפך המכונן.

ובספר דברי שאול (נתיבון, ואתחנן מהדור"ת) כתב לתרץ, שהנה חקר בספר העקרים, כיצד מועילה תפלה, אחרי שהקדוש ברוך הוא לא רצה להיטיב עם האדם עד עתה, איך גורמת התפלה כביכול לשנוי דעתו? תברך? ותרץ בעל העקרים שהשנוי יבוא מפאת המקבל, שעל ידי תפלתו ותשובתו - נשתנתה דרגתו ונעשה זכאי לקבל טוב. אולם העירו על דבריו, שכל זה שייך במי שאינו צדיק, אבל בצדיק - מה שייך שנוי במקבל, הלא הצדיק היה בדרגתו הגבוהה עוד מקדם, ועל זה כתבו שבצדיק איפא טעם אחר, והוא שהקדוש ברוך הוא מתאווה לתפלתן של צדיקים, ואין כאן שנוי רצון כלל.

אמנם, כל זה דעת החוקרים הפילוסופים, אבל לדעת המקבלים - בתפלה יש כח רוחני סגולי לשנות מידת הדין לרחמים. וגם לזה רמז בדברי חז"ל (ספ"ה יד, א): "למה נמשלה תפלתן של צדיקים כערת? - לומר לה, מה עתה זה מהפך את התבואה בגרן מקומם למקום, אף תפלתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקדוש ברוך הוא מידת אכזריות למידת רחמנות". תפלה בעצמותה יש לה כח לשבר מידת הדין.

ומובנים מעתה כמין חמר דברי הגמרא באמרה 'גדולה תפלה', שברצונה להוכיח את כחה הרוחני והסגולי של התפלה לעורר מידת הרחמים, שהלא מי לנו גדול בצדקות ממש, וממילא לא שייך בתפלתו שנוי מצד המקבל, ואם תאמר שהקדוש ברוך הוא מתאווה לתפלתם של צדיקים, גם כן לא שייך, שהרי אמר לו הבורא 'רב לך אל תוסף', אלא על כרחך כדברי המקבלים שגדול כחה של תפלה מצד עצמותה כנ"ל.

והמשגיח הגאון רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל מאריך בספרו 'אור יחזקאל' בגדלת כחה של תפלה:

מדברי רבותינו ז"ל למדנו כמה כח התפלה גדול, דהנה ידוע שכח התורה אין לה שעור,

כי 'תלמוד תורה כנגד כלם', ואין להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, ועוד מאמרים רבים ישנם בש"ס ובמדרשים על מעלת למוד התורה, ואף על פי כן - התורה אינה יכולה לבטל ולקרע רע הגזרה כמו התפלה.

וכן מצינו במדרש (אסת"ר פ"ז): "באותה שעה (שנגזרה גזרת המן להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים) אמר הקדוש ברוך הוא לשטן, הבא לי מגלה ואכתב עליה כליה, באותה שעה הלך השטן והביא לו מגלה וכתב עליה, מיד יצתה התורה בבגדי אלמנות ונתנה קולה בבכי לפני הקדוש ברוך הוא וגם מלאכי השרת צעקו לקול בכיתה, ואמרו לפניו: רבונו של עולם, אם ישאל בטלים מן העולם אנו למה אנו צריכים בעולם וכו' כיון ששמעו חמה ולבנה כך אספו נגהם".

"באותה שעה רץ אליהו זכור לטוב בכלה אצל אבות העולם, ואצל משה בן עמרם, ואמר להם: עד מתי אבות העולם רדומים בשנה, ואי אתם משגיחים על הצרה שבניכם שרויין בה, אמרו לו: מפני מה? אמר להם: מפני שנהנו ישראל מסעודתו של אחרשורוש, ובעבור זאת נגזרה עליהם גזרה לכלותם מן העולם ולאבד את זכרם, אמרו לו אברהם יצחק ויעקב: אם הם עברו על דת הקדוש ברוך הוא ונחתמה גזרתם, מה אנו יכולים לעשות".

"חזר אליהו ואמר לו למשה: אי רועה נאמן, כמה פעמים עמדת על הפרץ לישראל ובטלת גזרתם לבלתי השחית, מה תענה על הצרה הזאת. אמר לו משה: כלום יש אדם פשר באותו הדור? אמר לו: יש, ושמו מרדכי. אמר לו: לך והודיעו כדי שיעמד הוא משם בתפלה ואני מכאן ונבקש רחמים עליהם לפני הקדוש ברוך הוא. אמר לו: רועה נאמן, כבר נכתבה אגרת כליה על ישראל, אמר לו משה: אם בטיט היא חתומה, תפלתנו נשמעת, ואם בדם נחתמה מה שהיה הוא, אמר לו: בטיט

היא חתומה, אמר לו משה רבנו: לך והודיע למרדכי, מיד הלך והודיע למרדכי, הן הוא דכתיב 'ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו'."

הרי לנו שאף התורה שחגרה שק, לא יכלה לעזור להושיע את ישראל מצרתם ולבטל את גזרתם, ורק בכח התפלה נצלו ישראל, כי סגולה מיוחדת יש בתפלה שבכחה להציל ולבטל גזרות רעות.

השאגה האדירה שהצילה

רבי ישעיה ברדקי וצ"ל, חתנו של רבי ישראל משקלוב וצ"ל, ותלמיד הגאון רבי חיים מוולוז'ין, הנה אחד מן המנהיגים הבולטים של קהלת האשכנזים בירושלים.

בשנת תק"ע עזב את פינסק עיר מגוריו, והחל במסעו לארץ הקודש. את רעיתו שלח לפניו על מנת לארגן את הענינים הנצרכים למגורים, וכשהודיעה לו שהכל סדר - עלה על ספינה המפליגה לכוון ארץ ישראל, כשהוא מלווה בכנו ובכתו בני השבע והשמונה.

כשבועים ימים הפליגו על מי מנוחות, ולאחר שעבר פרק זמן זה, החלה רוח סערה לנשב והספינה נזרקה בין הגלים, אשר טפסו לגבה של כמה מטרים. האננה חשבה להשבר, ורבי ישעיה הורה לילדיו להחזיק היטב אף להתכונן לגרוע ביותר. לא עברה שעה קלה, והספינה נבקעה לשנים.

רבי ישעיה העלה על כתפיו את שני ילדיו והחל שוחה... כחותיו אט אט אזלו, חלפה שעה תמימה וחש רבי ישעיה כי הגיעו מים עד נפש. אם אמשיף - כך הרהר, אצלל עם שני ילדי, אולם אם אניח ילד אחד ואת השני אמשיף להחזיק אוכל להמשיף, אף - את מי אשליף ואת מי אציל??

לפתע נזכר בדברי הגמרא במסכת הוריות (יג, א), שבהצלת נפשות יש דין קדימה, כהן

קודם ללוי, לוי לישראל, וכן קודם לבת, הואיל וכן מחיב בתלמוד תורה. שמעה הבת את דברי אביה וקבלה את גזר הדין, והחלה לומר 'שמע ישראל'... האב האיץ בה למהר כי כחותיו אפסו, הורידה הבת יד אחת לים, והחלה להרפות את אחיזת ידה השנייה, והנה חשה כי גופה עומד לשקע... ואז פרצה בשאגה "אבא אבא! רחם עלי..." זעקה שכזו - לא שמע רבי ישעיה מעודו... מיד נתמלא לבו גל של אהבה ורחמים כלפי בתו, ואף כי הנה באפיסת כחות - העלה אותה חזרה על כתפו.

כך המשיך רבי ישעיה בשחיה כששאגת בתו מהדהדת בקרבו ונוסכת בו כחות חדשים ומרעננים, עד שראה מרחוק נקדת אור, אות לחוף ים. בסופו של דבר, לאחר מאמץ מרבה הגיעו לחוף, הוא נפל תשוש כח וחסר אונים כשילדיו מנסים להשיב את נפשו. כשנרגע מעט, הודתה לו בתו על שהצילה במסירות נפש - ענה לה אביה: לא אני שהצלתיה, זו היתה את שהצלת את עצמך - הגעתי למצב של כלות הכחות, ובשאגתך נסכת בי כחות חדשים, כחות שמעולם לא הייתי מודע לקיומם.

הגיע רבי ישעיה לירושלים, וספר למכריו את כל אשר קרהו, הפטיר ואמר: לא לשוא זמן לי הקדוש ברוך הוא מקרה מסעיר שכזה, מסר גדול רצה בורא עולם ללמדני, ישנו מצב שאין לנו זכיות, 'פי אין בנו מעשים', וממילא לו יתברך אין כביכול הכחות להושיענו, אף על ידי כח התפלה, שאנו שואגים שאגה אמתית, וחסים שנתונים אנו רק בידינו, מתעוררים אצל אבינו אב הרחמן געגועים, רחמים ואהבה, ואין הוא יכול לעמד בפני קריאה זו, מיד הוא מושיע אותנו, ועונה לנו בכל קראנו אליו.

'רב לך, אל תוסף..!'

"ויאמר ה' אלי רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה", לכאורה יש לזקוק אמרו

'בדבר הזה', שיש במשמע פאלו בא הצווי ביחס לדבור מסים, שדוקא אותו אין להוסיף ולומר, וצריך באור כלפי מה הדברים אמורים.

וכתב הגאון חיד"א (נחל קדומים): "שמעתי בשם חכמי קאשטיליא, שפרשו דקבלה היתה ביד משה רבנו משמים, דכשיתפלל ויאמר בתפלתו פעמים תבת נא - תתקבל התפלה. וכמו שמצינו שהתפלל על מרים 'אל נא רפא נא לה'. ועל כן כשרצה להפגס לארץ ישראל החל לומר גם כן 'אעברה נא ואראה' ובדעתו היה לומר שוב פעם 'נא', אמר לו הקדוש ברוך הוא 'אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה', שלא תאמר שוב פעם 'נא'.

ומסים: אחר זמן רב ראיתי שרש הקדמה זו בספר 'מאמר מרדכי' (סוף פרשת האזינו) שהתפללות הנמסרות למיכאל - אין צריך בדיקה, ולכן אמר 'אל נא רפא נא לה' דשני פעמים נא עולה גימטריא מיכאל (עם הכולל).¹

אפן אחר מבאר רבי אלחנן וסרמן וצ"ל (קבץ שעורים): איתא במדרש תנחומא (ואתחנן ה) שטען משה לפני הקדוש ברוך הוא: 'ולא עוד אלא כתבת בתורה ואמרת 'ואם אמר יאמר העבד אהבתי את אדני' - ואני אהבתי אותך ותורתך ובגיד, 'לא אצא חפשי' - איני מבקש למות". ומוכן מעתה שענה לו הקדוש ברוך הוא 'רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה', דאמרו בגמרא (קדושין כב, א) על הפסוק 'ואם אמר יאמר העבד' - עד שיאמר וישנה, צריך העבד לומר פעמים, ואז יש חובה לאדון לרצונו. אמר הקדוש ברוך הוא למשה 'אל תוסף דבר אלי עוד' שלא תחזור על בקשתך פעמים, כי אז יש לי החובה להחיות אותך לעבד עולם.

"בה' אלקינו - בכל קראנו אליו"

ובהמשך הפרשה: "כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו בה' אלהינו בכל קראנו אליו", וכתב רבנו בחיי: "רמז לנו משה בכתוב הזה על מעלתן של ישראל, שהם מתפללים ונענים... ומזה יאמרו רבותינו ז"ל: (עבודה זרה ג) עמד מכסא דין ושב על פסא רחמים, עמד מכסא רחמים ושב בכסא דין, הכל כפי מה שצריך המתפלל".

ובמדרש תהלים (מזמור ד): "אמר רבי פנחס בשם רבי יהודה, עבודה זרה נראית קרובה והיא רחוקה, שנאמר "ישארו על כתר יסבלהו ויניחיהו תחתיו" (ישעיהו מו, ז), סוף דבר עמו בבית, "אף יצעק אליו ולא יענה" (שם), אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן, נראה רחוק והוא קרוב ממנו, דאמר רבי לוי מן הארץ עד הרקיע מהלך חמש מאות שנה, ועביו של רקיע חמש מאות שנה, מרקיע לרקיע חמש מאות שנה, וכן לכל רקיע ורקיע וכו', ואף על פי שהוא רם ונשא - שרוי את דכא ושפל רוח. ואדם נכנס לבית הכנסת ועומד ומלחש שם תפלתו, והקדוש ברוך הוא מאזין, הדא הוא דכתיב 'בה' אלהינו בכל קראנו אליו".

"אמר ר' זעירא אדם יש לו כן בית, פעם ראשונה הוא מושיבו על המטה, כשהוא נכנס שניה אצלו מושיבו על הכסא, שלישית על הספסל, רביעית אמר לו כמה דוחק זה עלי ומטריחני, אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן, כל מה שישאל דוחקין וכאים למקום תפלתו, שמחה הוא לפניו, לכך נאמר 'בה' אלהינו בכל קראנו אליו".

ומוכא בספר מנורת המאור (פרק ב בענין התפלה): "מעשה בתינוק אחד שהיה מפרש בים הגדול בספינה, והיו בה אמות העולם,

1. ובה באר שם את הגאון באברהם (בראשית יח, ב): "וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה: ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך", וברש"י: "לגדול שבהם אמר, וקראם כלם אדונים ולגדול אמר אל נא תעבר, וכיון שלא יעבר הוא, יעמדו חבדיו עמו", והנה פגודע הגדול שבהם הוא המלאך מיכאל, ולכן נקט אברהם בלשונו ב' פעמים נא, בכינוי אל המלאך הנ"ל.

תְּסִיסֵת הַיֵּין, שְׂיֻכְלוּ לְמַלְאוֹתוֹ בְּחֵבֵית, וְגַם
עַל זֶה הַשְּׂגִיחַ בְּעֵינָא פְּקִיחָא שְׁלֵא יִתְעַרְב
חֲלִילָה יֵין אַחַר בְּמִקּוּם הַיֵּין הַכָּשֵׁר וְהַמְהֻדָּר
שְׁעִמַל עַל הַשְּׂגָחָתוֹ.

הַדְּרָךְ חֲזָרָה עִם הַיֵּין לְמִזְיָבוּז, הִיְתָה קִשָּׁה
מְנֻשׂוּא, הַדְּרָכִים אֲזֵי הָיוּ כְּכַר מְשַׁבְּשׁוֹת בְּגִלְל
מְזַג הָאֵוִיר הַחֲרָפִי וְהַסּוּעֵר, וְהוּא נִסְעַ מִמֶּשׁ
בְּמִסְרֵי נֶפֶשׁ כָּל פְּרָסָה וּפְרָסָה, כִּי לֹא רָצָה
לְהִסִּיחַ דַּעְתּוֹ כָּלֵל מִשְׁמִירַת הַיֵּין אֶפְלוּ לְרַגְעַ,
בֵּין בַּיּוֹם וּבֵין בַּלַּיְלָה, וְכִף טָבְעוּ רַגְלָיו בְּבֶן
וּבְאוֹ מִים עַד נֶפֶשׁ, עַד שְׂבָרְבַ עָמַל וַיִּגְיַעַה
עָלָה בְּיָדוֹ לְהַבְיֹאוֹ בְּשִׁמְרָה גְּדוּלָה וּבְכִשְׁרוֹת
לְמַהֲדָרִין לְעִיר מְזִיָּבוּז. מִיָּד בְּהִגִּיעוֹ רַץ
בְּחִפְזוֹן אֶל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, לְסַפֵּר לוֹ שֶׁהֵבִיא
אֵת הַיֵּין בְּשִׁמְרָה מְעֵלָה כְּפִי חִפְצוֹ.

בְּאוֹתוֹ רָגַע שְׁעִמְדָה הַעֲגָלָה עִם חֵבִיּוֹת הַיֵּין
לְפָנָי בֵּיתוֹ שֶׁל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, עֶבֶר שֵׁם
בְּרִכְיָה חֵיל אֶחָד מְשׁוּמְרָיו שֶׁל אֲדוֹן הָעִיר,
שֶׁתְּפַקְדוֹ הָיָה לְשֹׁמֵר שְׁלֵא יֵבִיאוּ יֵין שְׂרָף
לְעִיר. אֵלֶּךְ הַחֲזִיל אֵת רַבִּי דָּוִד לְפָתַח אֵת
הַחֵבֵית, הַכְּנִיס פְּנִימָה אֵת הַשְּׁפוּד שֶׁלוֹ לְטַעַם,
וְאַחַר שֶׁרָאָה שֶׁהוּא יֵין הַמוּפָק מְעַנְבִים וְלֹא
יֵין שְׂרָף - הִמְשִׁיף בְּדַרְכּוֹ, אִף הַיֵּין כְּכַר נְאָסֵר
עַל יְדֵי נְגִיעָתוֹ שֶׁל הַגּוֹי...

הַצֵּטֵעַר רַבִּי דָּוִד מְאֹד, כָּל טַרְחָתוֹ הַגְּדוּלָה
וַיִּגְיַעַתוֹ הַעֲצוּמָה הִיְתָה לְהַבְלִיל וְלָרִיק, נִכְנָס
בְּבִכְיָה אֶל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב וְאָמַר לוֹ: יוֹדִיעֵנִי
רַבְנוּ, מִפְּנֵי מָה נִתְחַיְבֵיתִי בְּעֵנֶשׁ גְּדוּל כְּזֶה,
לְאַחַר שֶׁרָצִיתִי לְמַסֵּר נֶפֶשִׁי לְדָבָר מְצוּהָ שִׁיְהִיָּה
לְרַבְנֵנוּ יֵין בְּתַכְלִית הַכִּשְׁרוֹת, וְהִיְתָה כָּל יִגְיַעַתִּי
לְחֹנָם.

אָמַר לוֹ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב: זֶה הַעֲנֵשׁ הַמְּגִיעַ
לָךְ, הוּא בְּעִבּוּר שְׁמִסְרָתְךָ נִפְשָׁךְ בְּשִׁמְרַת הַיֵּין,
וְשִׁכַחְתָּ אֵת עֲקָר הַשְּׁמִירָה, שֶׁהִיָּה לָךְ לְהַתְּפַלֵּל
לָהּ יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא יַעֲזֹר לָךְ לְשֹׁמֵר הַיֵּין הַיֵּטֵב,
וּבְשִׁבִיל שְׁשִׁכַחְתָּ שְׁמִירַת ה' יִתְבָּרַךְ הַשּׁוֹמֵר
הָאֲמִתִּי, לִכְן עָלָה לָךְ כֹּף, וּכְמֵאֲמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ

וְעַמַּד עֲלֵיהֶם צַעַר גְּדוֹל בַּיָּם. וְהָיָה לְכָל אֶחָד
וְאֶחָד מֵהֶם דְּמוֹת אֱלֹהֵי תְלוּי בְּצוּאָרוֹ, וְהָיָה
כָּל אֶחָד מֵהֶם נוֹטֵל אֱלֹהֵי וּמַחְבְּקוֹ וּמִנְשָׁקוֹ,
וְלֹא הָיָה מוֹעִיל לָהֶם כְּלוּם. כִּינֵן שְׂרָאוֹ שְׁלֵא
הוֹעִיל לָהֶם, אָמְרוּ זֶה לְזֶה, אֵינִן כְּאֵן מְאוֹתָה
אָמָה שֶׁהוֹצִיא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
וְקָרַע לָהֶם הַיָּם. אָמְרוּ יֵשׁ כְּאֵן תִּינּוֹק אֶחָד
עָנִי, וְכַמְדָּמָה לָנוּ שֶׁהוּא יְהוּדִי, וְהוּא יֵשֵׁן
בְּיָרְכְתִי הַסְּפִינָה. יָרְדוּ אֶצְלוֹ וְאָמְרוּ לוֹ: אָנוּ
בְּצָרָה גְּדוּלָה וְאַתָּה יֵשֵׁן, קוּם קְרָא לְאַלְהֵיךָ,
שְׁמָא בְּזַכּוּתְךָ אָנוּ נְצוּלִין מִן הַצָּרָה הַזֹּאת.
עַמַּד הַתִּינּוֹק וְהַתְּפַלֵּל לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
וְאָמַר: רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, הַיּוֹם יוֹדַע כְּתִף
וּגְבוּרָתְךָ, וְעַכְשָׁו יֹאמְרוּ הַכֹּל כִּי אֵל אֲמַת
אַתָּה חֲנוּן וְרַחוּם. מִיָּד רָמַז הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לָיָם וְעַמַּד מוֹעֵפוֹ וַיִּצְאוּ לְשִׁלּוּם.

כִּינֵן שְׂיַצְאוּ אֶל הַיָּבֵשָׁה לְקַנּוֹת לָהֶם מְזוֹנוֹת,
בְּקִשּׁוֹ מִמֶּנּוּ כֶּסֶף לְקַנּוֹת בּוֹ. אָמַר לָהֶם: עָנִי
אָנִי. אָמְרוּ לוֹ: אֵינִן אַתָּה אֶלָּא עֲשִׂיר מְאֹד,
וְאוֹתָן הָאֲנָשִׁים עָנִיִּים הֵם, שְׂאִין לָהֶם אֱלֹהֵי
מוֹשִׁיעַ כְּאַלְהֵיךָ שֶׁהוּא עוֹנֶה אוֹתָךְ בְּכָל עַת
שֶׁתִּקְרָאָנוּ. אָמַר לָהֶם: אֱלֹהֵיכֶם הוּא תְלוּי
בְּצוּאָרֵיכֶם וְהוּא רְחוּק מִכֶּם, אֲבָל אֱלֹהֵינוּ הוּא
רְחוּק בְּשִׁמִּים וְהוּא קְרוֹב מִמֶּנּוּ, שְׁנֵאֲמַר רַבִּי
מִי גוֹי גְּדוֹל אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרִבִּים אֵלָיו כַּה־
אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קְרָאָנוּ אֵלָיו”.

תַּפְלָה - הַשְּׁמִירָה הַעֲקָרִית וְהַיְחִידָה!

מְסַפֵּר, שֶׁפַּעַם צָוָה הַבַּעַל שֵׁם טוֹב וְצִ”ל
אֵת תַּלְמִידוֹ רַבִּי דָּוִד מִמִּיקְלוֹב שְׂיַבִּיא לוֹ יֵין
מְמַדִּינַת בְּסַרְבִּיָה בְּהַשְּׂגָחָה גְּדוּלָה וְשִׁמְרָה
יְתָרָה, עַל צַד הַיּוֹתֵר כָּשֵׁר. נִסְעַ רַבִּי דָּוִד
בְּעֲצָמוֹ לְאַחַת הָעָרִים בְּחָבֵל אֶרֶץ זֶה, הַתְּעַכְבַּ
שֵׁם שְׁנֵי חֲדָשִׁים, אֱלוּל וְתִשְׂרִי, בְּכָל עַת עֲבוּדַת
הַיֵּין, וְהַשְּׂגִיחַ בְּעֲצָמוֹ עַל כָּל פְּרִט וּפְרִט מִן
הַרְגַע הַרְאֵשׁוֹן שֶׁקָּנָה אֵת הָעַנְבִּים וּבְכָל עַת
הַדְּרִיכָה, שִׁיְהִיָּה הַכֹּל בְּכִשְׁרוֹת הַרְאוּיָה
לְמַהֲדָרִין מִן הַמְהֻדָּרִין, וְגַם אַחַר חַג הַסְּכוּת
הַתְּעַכְבַּ שֵׁם עוֹד אֵיזָה שְׁבוּעוֹת עַד אַחַר גְּמַר

עליו השלום בתהלים "אם ה' לא ישמר עיר
שוא שקד שומר".

והמליצים הקדמונים (עין של"ה מסכת יומא)
כאשר היו מתאוננים על צרות הזמן, היו
אומרים: "אין שעה בלי רעה, ואין רגע בלי
פגע", אולם רבי נתן מברסלב וצ"ל היה נוהג
לומר: "אין שעה בלי שועה, ואין רגע בלי
פגע" - מלשון תפלה ויפגע במקום. כאשר
האדם אין לו רגע בלי פגע - תפלה, אזי
בלי ספק יצלל מכל פגעים רעים ויזכה לכל
טוב.

וכאשר תלמידו רבי נחמן מטולטשין ז"ל
דפק פעם מסמר וקבל מכה באצבעו, ראה
זאת רבו רבי נתן, ואמר לו: "מדוע לא
התפללת לה' לפני שדפקת את המסמר שלא
תבואך מכה".

שערי תפלה אינם ננעלים לעולם, האמנם?

ובמדרש לפרשתנו (דבר"ר ואתחנן פ"ב): "כה'
אלהינו - זה שאמר הכתוב ו'אני תפילתי לך'
ה' עת רצון'. רבי חנינא בר פפא שאל לרבי
שמואל בר נחמן: מהו דכתיב ו'אני תפילתי
לך ה' עת רצון'? אמר לו שערי תפלה פעמים
פתוחים פעמים נעולים וכו' אמר רב ענן:
אף שערי תפלה אינן ננעלים לעולם, דכתיב
'כה' אלהינו בכל קראנו אליו, ואין קריאה
אלא תפלה כענין שנאמר (ישעיה סה) והיה
טרם יקראו ואני אענה".

תמה ה' מגיד מדובנא' (משלי יעקב ואתחנן):
הלא כל אחד מהחכמים הביא ראיה נכוחה
מן המקרא, מחד נאמר 'עת רצון' משמע
שלא בכל עת פתוחים שערי תפלה, ומאידך
נאמר 'בכל קראנו אליו, להורות ששערי
תפלה פתוחים לעולם, ואיך יתישבו כל
הכתובים כחדא?

ובאר המגיד בדרך משל: עשיר אחד נתן
לרופא סכום כסף לשנה, כדי שיבוא כל בקר
לבדק את בני ביתו אם בריאים הם, ואם לאו

- שיירפאם. לא כן עשו תושבי העיר, אלא
כאשר חלה אחד מבני ביתם, קראו לו שיבוא
לרפא אותו, ושלמו בכל פעם עבור טרחתו.

הרופא, ביצעו שתושבי העיר משלמים
עבור כל בקור ובקור, היה מתעסק עם החולה
כמתמהמה, ולא היה נותן את התרופות
היעילות, שהלא אם יתרפא החולה - לא
יזמינוהו שוב, וכך היו מזמינים אותו מספר
פעמים עד שנרפא החולה ושב לאיתנו. אף
לבני ביתו של העשיר נהג אחרת, כשנקרא
אליהם נתן לחולה את התרופות היעילות
ביותר, וכך נרפא החולה מיד, שהרי את
שכרו קבל בתמידות.

כן הוא הנהגת הקדוש ברוך הוא: אדם
שסומך על כחו ועצם ידו, ומשתדל בהשגת
מחסורו בכל התחבולות אשר תמצא ידו, ורק
בראותו כי פלטה אליו הרעה ואין משיג
מחסורו מתעורר לבקש רחמים - אדם כזה
אינו נענה מיד ומתעכבת ישועתו, כי אם
יענוהו מיד לא במהרה יתעורר שוב להתפלל,
לכן מוטב להתמהמה למען יעמד כף ימים
רבים ויתחזק באמונה בבורא עולמים. לא כן
הצדיקים הקוראים אל ה' בכל יום ובכל עת,
ואף על דבר קל שבקלים משועים אל בוראם,
אין להקדוש ברוך הוא סבה לעכב בקשתם,
ונענים מיד.

בזה יתבארו כל הפסוקים באפן נפלא,
הכל תלוי במבקש - אם מתפלל תדיר וגם
לאחר שתענה בקשתו ומשיך להתפלל, תפלתו
נשמעת מיד 'בכל קראנו אליו', לא כן אדם
שלא ומשיך בתפלתו, יש אצלו זמנים ששערי
תפלה ננעלים ויחזור ויתפלל עד שתשמע
תפלתו.

"כי אליך אקרא כל היום"

כאשר אדם נוהג להרבות בתפלה, אזי
הקדוש ברוך הוא יענה לו עוד קדם שיירבה
ויבקש, וכן אמר דוד המלך עליו השלום

קראיו' - יכול לכל? תלמוד לומר 'לכל אשר יקראהו באמת'.

ונהאלישיך הקדוש באר: הלמ"ד שבתבת לכל משמעותה בשביל, למען. וכא הכתוב לתן טעם מדוע שומע ה' לתפלת הרשעים, פי פאשר קהל ישראל יקראו אל ה' ובתוך הקהל יהיו קצת רשעים, הרי הוא יתברך עונה את כלם. ואל תתמה לומר טוב לא יהיה לרשע ולא יענה בצרה ההיא, אלא דע פי זה דרכו יתברך ש"קרוב ה' לכל קראיו" גם שבכללם רשעים, בשביל "לכל אשר יקראהו באמת".

ובפרוש 'מקדש מעט' על תהלים מביא בשם 'דורשי רשומות' שאמרו אמ"ת ראשי תבות א'ותיות מ'לות ת'נועות, כלומר צריך אדם להזהר בתפלתו שלא ידלג שום תבה חלילה, ואפלו אות אחת ואפלו נקדה אחת, פי על כל אות ממנים מלאכים, וכן על ט' נקודות (קמין, פתח, צרי, סגול, שבא, חולם, חרק, שרק וקבוץ). שורוק ובו"ו) שיש בהם כ"ח אותיות, ממנים כ"ח מלאכים קדושים עליונים, ועין שם שמסדר את כל שמות המלאכים הקמוזים בראשי תבות של שמות תנועות הנקוד. וכן איתא בתקוני זהר (תקון ע' דף קל עמוד א) שעל כ"ח מלאכים אלו נאמר 'כח מעשיו הגיד לעמו'.

וכתבו המקבלים כשאדם מדלג בתפלתו אותיות או נקודות, אזי פאשר התפלה עולה עם כל המלאכים הממנים על האותיות - דוחין אותו מלאך (שעל אות שלו דלג) לחוץ, וזה שאמר הכתוב "הן אראלם צעקו חצה", כלומר אותם המלאכים שנדחו צועקים וקובלים ומקטרגים על אותו האיש.

וזהו שאמר הכתוב "קרוב ה' לכל קראיו", הקדוש ברוך הוא עונה לכלם, אולם כל זאת רק בתנאי "לכל אשר יקראהו באמת", לאלו שקוראים באמת, ראשי תבות א'ותיות מ'לות ת'נועות, פי בחסרון אלו המלאכים - מקטרגים

(תהלים פו, ג) "חנני ה' - פי אליך אקרא כל היום". ובאר בספר 'ערכי נחל' (פרשת וארא): תינוק המבקש מאביו דבר, אם מפציר בו הרבה, אי אפשר שיתאפק אביו מלמלא בקשתו, אכן פעמים האב נמנע מלמלא רצון התינוק, בחשבו שעוד זמן קט יתעייף ויפסיק להפציר בו, פי הדבר שמבקש אינו חשוב בעיניו עד כדי שיפציר לאין קץ, אף למעשה אם התינוק יפציר הרבה ולא יפסיק - מכרח אביו למלא בקשתו.

והנה ארע שתינוק נבון, הבין כבר בתחלה שאביו נמנע מעשיית רצונו משום שחושב שאם יפסיק בעוד רגע מלהפציר בו, אמר לאביו: דע לך שהדבר הזה שאני מבקש, אפציר בך עד מאד ולא ארפה, ואם בן מה לך להניחני שאצטער בהפצרה מרבה ואחר כך תתן לי, טוב שתתן לי מיד.

כך אמר דוד: "חנני ה' - פי אליך אקרא כל היום", רצונו לומר לא איגע ולא איעף ואזעק ואשוע כל היום עד שתחונן אותי, אם בן חנני מיד ואל תעכבני.

"לכל אשר יקראהו באמת"

בדרך זה בארו את הפסוק (תהלים קמה, יח) "קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראהו באמת", אשר לכאורה יש בו סתירה מיניה וביה, 'לכל קראיו' משמע שכל הקורא זוכה למענה, אולם מיד ממשיך 'לכל אשר יקראהו באמת', עוד יש להתבונן שהמקרא פתח בלשון עבר 'קוראיו', וסיים בלשון עתיד 'יקראהו'. אלא באר בספר 'תורת שמעון' (תהלים שם): 'קרוב ה' לכל קראיו' - היינו בעת שהאדם נתון בצרה ח"ו וצריך לרחמים, הקדוש ברוך הוא קרוב לכל קוראיו שזועקים באותה שעה לעזרה, אבל בתנאי - 'לכל אשר יקראהו באמת', שיהיו ממשיכים אף להיות קרובים אליו יתברך ולהתפלל אליו גם בעתיד. וזו עמק פונת חז"ל (ויק"ר פ"ז): "קרוב ה' לכל

עליו ומונעים את קבלת התפלה, ואין נחשב
קורא כלל.]

חטאי הלשון - מעפבים קבול התפלה

איתא במדרש (דבר"ר פ"ה): "אמר משה
לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם,
כשתהא רואה בניך בצער ואין מי שיבקש
עליהם רחמים, מיד ענה אותן. אמר לו הקדוש
ברוך הוא: משה, חייך בכל שעה שיקראו
אותי אני אענה אותם, דכתיב פה' אלקינו
בכל קראנו אליו".

יש לתמה, כיון שנשבע הקדוש ברוך הוא
כי כל שעה שיקראו אליו יענה, מדוע
בקשותינו אינן נענות, אף כי צועקים יומם
ולילה, כמו שצוח דוד המלך עליו השלום
"אלהי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא
דמיה לי".

והתשובה לכך מצויה בדברי הזהר הקדוש
(פ' מצרע): "מי שיש בו לשון הרע, אין תפלתו
נכנסת לפני הקדוש ברוך הוא, שהרי נתעורר
עליו רוח טמא. כיון שחוזר בתשובה ומקבל
עליו תשובה, מה כתוב "ביום טהרתו והוכא
אל הכהן". עוד שם (פ' פקודי): "מאותה רוח
רעה תולים כמה מעוררי דין אחרים, שהם
ממנים לאחז בדבור רע או דבור טנוף שהוציא
אדם מפיו, ואחר כך מוציא מלים קדושות.
אוי להם, אוי על חיייהם, אוי להם בעולם
הזה, אוי להם בעולם הבא, מפני שאותן
רוחות הטמאה נוטלות אותה מלה טמאה,
וכאשר מוציא האדם אחר כך מלים קדושות,
מקדימות אותן רוחות הטמאה ומטמאים
לאותו דבר קדשה, ולא זוכה לה האדם,
וכביכול נחלש כח הקדשה".

ובספר 'שערי ארמון' מביא משם ה'מגיד
מלובלין, שעמד על תמיהה כפולה, מחד
גיסא אנו מתפללים על היותנו מתפללים ולא
נענים (תהלים כב, ג) "אלהי אקרא יומם ולא
תענה ולילה ולא דמיה לי", אולם מאידך

גיסא - הקדוש ברוך הוא כביכול מתפלא
על שאין אנו קוראים לו לעזרה (ישעיהו נ, ב)
"מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה
הקצור קצרה ידי מפדות ואם אין בי כח
להציל".

ותרץ, משל לבן שעוב את אביו והלך
למדינת הים, האב המתגעגע, כוסף לשמע
משלוחו, לקבל ממנו מכתב, אות חיים, ותמה:
מדוע הבן אינו כותב? האם שכח את אבא
אוהבו? האם נתק את הקשר עמו?

ובאותה עת יושב הבן וכותב כל העת
מכתבי געגועים ופרישות שלום, ומבקש
בקשות ותמיכה ואין עונה, והבן תוהה
ומשתאה: מדוע אבי יקירי אינו עונה אותי?
מדוע הוא מתעלם ממכתבי?

ובאמת כיצד קנה הדבר? הדור האחראי
להעביר את המכתבים, היה קורע את
המכתבים וזרקם לאשפתות...

כן הוא בעניננו: דוד המלך אמר (תהלים
נ, ט): "ולרשע אמר אלהים מה לך לספר
חקי ותשא בריתי עלי פיד... פיד שלחת ברעה
ולשונך תצמיד מרמה" כלומר הקדוש ברוך
הוא נתן כח בדבורו של האדם לעלות
למרומים ולקבל פני שכינה בדבורי תורה
ותפלה, אבל הדבור הרע והמגנה, כגון דבור
שקר ולשון הרע וכילות וליצנות נמשכים
הם מטה למדור הקלפות, ומעפה המרחיב
את פיו בדבורים אסורים ומטמא את לשונו
ובתוף כך עומד להתפלל - הרי הלה החבל
אחר הדלי, והמעוט נמשך אחר הרב, ותפלתו
אף היא יורדת לבאר שחת.

וכתב הגאון רבי רפאל הכהן מהמבורג
וצ"ל (מרפא לשון עמוד יום הדין): "מי
האיש אשר לא יחרד בקראו או בשמעו דברים
האלה, אשר מי שטמא את פיו ולשונו בלשון
הרע וכיוצא בו התלויים בדבור, אם לא עשה
תשובה על חטאיו - תפלתו אינה עולה למעלה
ארבעים יום, והמה מיטב הימים מראש חדש

בְּקֶהֱל, ר' רַגְל, שְׁבִטֵל הוֹשַׁע אֶת הַמַּחֲסוּמִים
שֶׁהָצִיב יִרְבְּעֵם מִפְּנֵי עוֹלֵי רַגְלִים.

וְהוֹסִיפוּ שָׁם בְּגִמְרָא: "מִכָּאן וְאֵילָף, דְּמוֹסִיף
- יוֹסִיף, וְדִלָּא מוֹסִיף - יוֹסִיף. מֵאֵי יוֹסִיף?
אָמַר רַב יוֹסִיף: תִּקְבְּרִיה אִימִיה". וּבְרִשׁ"י:
"מִחֲמַשָּׁה עָשָׂר בָּאָב וְאֵילָף, דְּמוֹסִיף לֵילוּת
עַל הַיָּמִים לְעֶסֶק בַּתּוֹרָה - יוֹסִיף חַיִּים עַל
חַיָּיו [שְׁמַתוֹף שֶׁהֵלִילוּת מִתְאַרְכִּים וְהַיָּמִים
מִתְקַצְרִים - צְרִיף לְעֶסֶק בְּלִמּוּדוֹ גַּם בְּלִילָה
(רִשְׁבִּים ב"ב קכא, ב)]. וְדִלָּא יוֹסִיף לְעֶסֶק בַּתּוֹרָה
בְּלִילוּת - יָמוּת בְּלֹא עֵתוֹ".

וְלֵאמֹר דְּבַרֵּי הַגְּמָרָא, הִנֵּה הַגְּאוֹן רַבִּי יְהוֹנָתָן
אֵיבְשִׁין יִצְ"ל דּוֹרֵשׁ וּמְזַרְזוֹ לְצִאָן מִרְעִיתוֹ
בְּדְבָרִים נִרְגָּשִׁים, שִׁיּוֹסִיפוּ אִמָּן וְחִזּוּק בְּעִבּוּדַת
ה' וְלִמּוּד תּוֹרָה בְּיָמִים אֵלּוּ (עֲרוּת דְּבַשׁ דְּרַשׁ
ד'):

"הִנֵּה יָמִים בָּאִים יָמֵי חֲפִץ, וּמִטְ"ו בָּאָב
וְאֵילָף הַגִּיעַ זְמַן הוֹסְפָה, לְהוֹסִיף אִמָּן בַּתּוֹרָה
וְיִרְאֵת ה', חֲזָקוֹ וְאִמָּצוֹ לְבַבְכֶם בַּתּוֹרַת ה',
וְיִרְאוּ פִי אֲבָדְנוּ בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים חֲזוֹן וְצוֹפָה,
אֲבָדְנוּ מִקִּדְשׁ ה', אֲרוֹן, אוֹרִים וְתַמִּים, מִזְבֵּחַ
מִכְפָּר, כְּהֻנִּים, מְלָכוֹת בֵּית דָּוִד, סִנְהֶדְרִין,
מַעֲתִיקֵי שְׁמוּעָה, כְּהֻנָּה רַבּוֹת, וְאִין לָנוּ שִׁיּוֹר
רַק תּוֹרָה זֹאת, אֲשֶׁר בְּאֵמֶת הִיא כְּלוּלָה מִכָּל
הַנֵּל. הַפְּרָטִים אֲבָדְנוּ בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים, אָבָל
כְּלָלוּת נִשְׁאָר לָנוּ, וְיִרְאוּ לָנוּ לְהַשְׁגִּיחַ בּוֹ
וְלִסְלָסְלוֹ וְלִרְוֹמְמוֹ כְּאִישׁ שְׁמָתוֹ לוֹ בְּנִים בְּנֵי
מַעֲלָה וְרוֹמְמוֹת, וְלֹא נִשְׁאָר לוֹ בְּלִתֵּי בֶן יְחִיד,
הֵלֵא בְּאֵהָבָתוֹ יִשְׁגָּה תְּמִיד, מִחִיקוֹ לֹא יִזּוּז
וּמִחֲדָר מִשְׁכָּבוֹ לֹא יִמוּט, כֵּן יֵשׁ לָנוּ לְעֲשׂוֹת
בַּתּוֹרַת ה', כִּי זֶהוּ יִתֵּר הַפְּלִטָּה מֵאֲשֶׁר הִשְׁאִירוּ
לָנוּ אוֹיְבֵינוּ".

"נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי"

הַהִפְטָרָה הַפּוֹתַחַת אֶת 'שְׁבִעָה דְּנִחְמָתָא' -
דְּבַרֵּי הַנְּבִיא יִשְׁעִיָּהוּ (מ, א): "נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי
יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם: דְּבָרוּ עַל לֵב יְרוּשָׁלַם וְקִרְאוּ

אֵלּוּל עַד יוֹם הַכַּפּוּרִים, וְיִסְגְּרוּ בְּפָנָיו כָּל שְׁעָרֵי
תְּפִלָּה הַנִּפְתָּחִים בְּיִתְרָה בְּיָמֵים הַקְּדוּשִׁים הָאֵלֶּה,
וּבְפָנָיו יִסְגַר הַשְּׁעָר וְלֹא יִפְתַּח, וּמֵה יוֹעִיל לוֹ
תְּפִלָּתוֹ אֲשֶׁר מִתְפַּלֵּל בְּיָמֵים הָאֵלּוּ אִם לֹא
עָשָׂה תְּשׁוּבָה עַל חַטָּאֵיו הַרְבִּים, מֵה שְׁפָגַם
בְּדַבּוּר בְּלִשׁוֹן הָרַע וְאֲבִיזְרִיָּהוּ".

שְׁמַחַת יוֹם ט"ו בָּאָב

אֲכַן הַנוֹשֵׂא שֶׁל מַעֲלַת הַתְּפִלָּה הוּא כְּפִי
שְׂאִין לָהֶם סוּף, וְאִפְשָׁר עוֹד רַבּוֹת לְהִרְחִיב
וְלְהַעֲמִיק בּוֹ, אוּלָּם מִן הַרְאוּי לְהִתְיַחַס גַּם
כֵּן בְּקִצְרַת מְלִין לְקִדְשַׁת הַזְּמַן, הוּא יוֹם ט"ו
בָּאָב שִׁיחֻל בְּעֲזָרַת ה' בְּשָׁבוּעַ זֶה.

כְּתַב הַבֶּן אִישׁ חִי' (פְּרַשְׁת דְּבָרִים): "ט"ו
בָּאָב צְרִיף לְעֲשׂוֹת בּוֹ שְׁמַחָה, מִפְּנֵי שִׁישׁ בּוֹ
עַלּוּי לְשִׁכְנִיָּה, כְּמוֹ שְׁאִמְרוּ בְּזִהַר (ח"ב דף קצה)
וְכִיּוֹן שֶׁעָלָה חֲדָשׁ זֶה בְּיוֹם ט"ו לֹא יִרַד
דְּמַעֲלִין בְּקִדְשׁ".

וְאִמְרוּ בְּמִשְׁנָה (תַּעֲנִית כו, ב) "לֹא הָיוּ יָמִים
טוֹבִים לְיִשְׂרָאֵל כַּחֲמַשָּׁה עָשָׂר בָּאָב וְכִיּוֹם
הַכַּפּוּרִים, שֶׁבָּהֶן בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם יוֹצְאוֹת בְּכָלֵי
לְבָן שְׂאוּלִין, שְׁלֹא לְבִישׁ אֶת מִי שְׂאִין לוֹ,
וּבְנוֹת יְרוּשָׁלַם יוֹצְאוֹת וְחוֹלוֹת בְּפָרְמִים וְכוּ'".

וּבְגִמְרָא שָׁם (תַּעֲנִית ל, ב) נִתְבְּאָרוּ מִסְפָּר
טַעֲמִים מִפְּנֵי מֵה אָנוּ מְצִינִים אֶת ט"ו בָּאָב
כְּיוֹם שְׁמַחָה: א. יוֹם שֶׁהִתְרוּ שְׁבִטִים לְבוֹא
זֶה בְּזֶה, ב. יוֹם שֶׁהִתְרַ שְׁבִט בְּנִימִין לְבוֹא
בְּקֶהֱל, ג. יוֹם שֶׁכְּלוּ בּוֹ מְתֵי מְדָבָר, ד. יוֹם
שֶׁבִטֵל הוֹשַׁע בֶּן אֵלֶּה פְּרוֹסְדִיּוֹת שֶׁהוֹשִׁיב
יִרְבְּעֵם בֶּן נָבִט עַל הַדְּרָכִים, שְׁלֹא יַעֲלוּ יִשְׂרָאֵל
לְרַגְל, ה. יוֹם שֶׁנִּתְנוּ הַרוּגֵי בֵּיתֵר לְקַבּוּרָה,
ו. יוֹם שֶׁפְּסָקוּ מִלְכָּרַת עֲצִים לְמַעֲרָכָה.

וְסִימָן נִתְנוּ בְּזֶה דּוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת: חֲמִשָּׁה
עָשָׂר - ח' חֲתוּן, חוֹלוֹת בְּכַרְמִים, מ' מְתֵי
מְדָבָר, ש' שְׁבִטִים הִתְרוּ זֶה בְּזֶה, ה' הַרוּגֵי
בֵּיתֵר, ע' עֲצֵי מַעֲרָכָה, ש' שְׁבִט בְּנִימִין הִתְרַ

אליה כי מלאה צבאה כי נרצה עונה כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאתיה”.

שואלים המפרשים, וכי שיף למצא נחמה בכך שירושלים לקחה כפלים בכל חטאתיה? הלא אדרבה קינה יש לשא על כך, והיכן טמונה הנחמה?

מבאר בספר 'שבת מישראל' (סי' ל"ט) על פי המובא בילקוט שמעוני (תהלים רמז תרלה): "ה' אל באפך תוכיחני, רבי לוי אמר משל למלך שפעס על בנו ונשבע להכותו מאה חבלים, אמר המלך אם ילקה בני מאה חבלים כלום יש לו חיים, מה עשה נטל את החבל וכפלו על מאה נמצא לא הזיק בנו ולא בטל את גזרתו”.

ולפי זה, אין הכוונה 'כי לקחה מיד ה' כפלים', שנענשו חלילה בכפל על העברה, אלא אדרבה בא לנחם את ישראל ולהראות להם כי עדין חביבים הם אצל הקדוש ברוך הוא, 'כי לקחה מיד ה' כפלים', כביכול כפל החבל פעמים רבות למעט המכה, שלא יאבדו ויכלו בחטאם ח”ו.

ובדרשות הר”ן (דרוש התשיעי) כתב שבודאי אין לפרש כפשוטו שלקו כפלים מהמגיע להם, שהלא אין ה' מלקה יתר על המגיע את האדם, אלא דבר מקרא זה בדרך בני אדם, והוא מדרך מדת טובו של הקדוש ברוך הוא, כאדם האומר על בנו שהלקהו יותר, אף על פי שמעולם אינו מלקהו כפי חטאו. ובדרשות מהר”י מינץ הוסיף שזהו באור המקרא (משלי ג, יב) "כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה”, האב ירצה את הבן המכה, לא יפה כי אם במקרה, ונדמה בעיניו מרב חביבותו כאלו הפהו מכה רבה.

נסים בדברי הנחמה שבמדרש (ילקוט ש איכה רמז תתקצח): "עתיד הקדוש ברוך הוא להפך את תשעה באב לששון ולשמחה, שנאמר

(זכריה ח, יט): 'כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמעדים טובים', לבנות את ירושלים הוא בעצמו ולקבץ גליות ישראל לתוכה, שנאמר 'בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס”.

ושבחו רבותינו מאד את מעלתם של המחכים ומצפים לבנין ירושלים ולגאולה השלמה, כמאמרם ז”ל בפסיקתא רבתי (פסקא לד): "גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלים הנה מלכך יבוא לך” - זה שנקרא מלך, שעתיד הוא למלך על דורות הראשונים ועל דורות האחרונים, והקדוש ברוך הוא מכריז להם לכל צדיקי דור ודור, אמר להם: צדיקי עולם, אף על פי שדברי תורה חביבים עליכם, לא יפה עשיתם שחפיתם לתורתך ולא חפיתם למלכותי, שבועה היא לפני שכל שחבה למלכותי אני בעצמי מעיד בו לטובה, שנאמר לכן חכו לי נאם ה' ליום קומי לעד (צפניה ג, ח), באבלים שנצטערו עמי על ביתי החרב ועל היכלי השמים עכשו אני מעיד בהם, שנאמר את דכא ושפל רוח (ישעיה נ”ז ט”ו), אל תהי קורא 'את דכא' אלא 'אתי דכא', אלו אבלי ציון שהשפילו את רוחם ושמעו את חרפתם ושתקו ולא החזיקו טובה לעצמם”.

וב'שומר אמונים' (דף שלט) לאדמו”ר רבי אהרן ראטה זכר צדיק וקדוש לברכה באר מעלה זו של 'אני בעצמי מעיד בו לטובה' על פי דברי 'עמק המלך' (שער תקוני תשובה פ”ב) שיש בשמים שלשה בתי דינים, אחד בית דין של מלאכים, שהוא קשה וחרמור מאד, הואיל ואין להם השגה בגרוי היצר, בית דין של צדיקים, ויש בית דין של הקדוש ברוך הוא בעצמו, שהוא בחינה של רחמים פשוטים, וזהו שאמר דוד המלך (תהלים יז, ב): "מלפניך משפטי יצא עיניך תחזינה מישרים”, דהינו כאשר משפטי יצא 'מלפניך' דיקא - אזי הפל ילך למישרים ברחמים פשוטים.

באמירת 'תקוץ חצות' שכל כלי כתיבה ותחנונים
על חרפן הבית וגלות השכינה. ואם נתחזק
בתפלה נרגשת לאבא שבשמים, נבקש ממנו
בשפה פשוטה, שישוב אל ביתו, ישוב אלינו,
ישוב ללכותו שלנו, 'ושכנתי בתוכם', נזכה
לראות בבנין ציון וירושלים, "לשום לאבלי
ציון לתת להם פאר תחת אפר שמן ששון
תחת אכל מעטה תהלה תחת ריח בנה",
במהרה בימינו אמן ואמן.

לכן מי שמצפה לגאולה ולמלכותו? תברך
- יזכה מדה כנגד מדה שיהא נדון בבית דין
של הקדוש ברוך הוא, שפך הבטיחנו, שכל
בר ישראל שיחכה למלכותו, הוא בעצמו
יהיה מעיד עליו לטובה.

מן האמור לעיל, נוכחים אנו לדעת כמה
יש לנו להתפלל לגאולה, לבקע רקיעים,
להתחנן בדמעות שלישי, בפרט להתחזק

בשורה טובה לאנשי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אשיחה בהקיד"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בהקיד באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

הספרים מעוטרים בהסכמת גדולי הדור שליט"א מלאים בהלכות בקניני תורה ובדרכים לעבודת ה' יתברך משולבים בסיפורים על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף

להשלים את סדרת הספרים בהלכה לזיכוי הרבים
וזכות לימוד התורה וזיכוי הרבים תגן בעדכם
ניתן להקדיש פרשיות
לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

052-7627127 א.ש. אשדוד

לקבלת גיליונות אלו חינם
יש לשלוח בקשה למייל:
toraoren@gmail.com

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000